
Stolica Apostolska wobec wykorzystywania seksualnego dzieci : potrzeba sprawiedliwości, odpowiedzialności i zmiany : raport wstępny

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 14/1, 89-148

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stolica Apostolska wobec wykorzystywania seksualnego dzieci: potrzeba sprawiedliwości, odpowiedzialności i zmiany

(Raport wstępny)

CHILD RIGHTS INTERNATIONAL NETWORK (CRIN)*

Zastrzeżenia prawne:

Dokument ten jest raportem wstępnym, opracowanym w dobrej wierze na podstawie informacji dostępnych w dniu jego publikacji. Organizacja Child Right International Network (CRIN) nie gwarantuje prawdziwości danych pochodzących z cytowanych źródeł i będzie wdzięczna za wszelkie uwagi, poprawki lub dodatkowe informacje.

Niniejszy raport został opublikowany wyłącznie w celach informacyjnych i edukacyjnych, nie należy go zatem traktować jako źródła opinii ani porad prawnych. CRIN nie ponosi odpowiedzialności za straty, szkody ani koszty wynikające z posłużenia się informacjami zawartymi w tym raporcie.

Część I

Stolica Apostolska pod obserwacją ONZ

1. Cel raportu

Komitet Praw Dziecka ONZ gromadzi szczegółowe informacje na temat przemocy seksualnej wobec dzieci, której sprawcami są duchowni katolicy na całym świecie, ukrywania takich przypadków przez Kościół oraz odmawiania ofiarom sprawiedliwości i zadośćuczynienia. Skala wykorzystywania jest ogromna – zjawisko to dotyka niezliczone ofiary na całym świecie.

* Kontakt: info@crin.org

Działania Stolicy Apostolskiej zostaną poddane ocenie podczas 65. posiedzenia Komitetu Praw Dziecka (CRC), które odbędzie się 16 stycznia 2014 roku¹. W formalnej korespondencji ze Stolicą Apostolską Komitet poprosił – „zważywszy na fakt, że Stolicy Apostolskiej znany jest problem przemocy seksualnej wobec dzieci, której sprawcami są przedstawiciele duchowieństwa, bracia i siostry zakonne w wielu krajach na całym świecie, oraz biorąc pod uwagę skalę tego zjawiska” – o szczegółowe informacje na temat wszystkich przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży, zakonników i siostry zakonne, o których Stolica Apostolska została powiadomiona w omawianym okresie sprawozdawczym. Prośba ta wzbudziła spore zainteresowanie mediów², jednak odpowiedź Watykanu przedłożona CRC w grudniu 2013 roku³ nie zawierała wszystkich informacji, o które wystąpił Komitet. Mimo zapewnienia, że Stolica Apostolska uznaje Konwencję o Prawach Dziecka za „najważniejszy z aktów prawa międzynarodowego”⁴, nie przekazała ona informacji na temat przypadków wykorzystywania seksualnego, twierdząc, że kwestia ta nie podlega jej kompetencji i że „Stolica Apostolska nie ma zwyczaju ujawniać informacji dotyczących dyscypliny religijnej”⁵.

Głównym przedmiotem oceny działań Stolicy Apostolskiej przez Komitet Praw Dziecka ONZ jest przejrzystość, możliwość dochodzenia sprawiedliwości oraz ochrona dzieci przed przemocą – kwestie, które zdaniem CRIN mają decydujące znaczenie dla zapewnienia dzieciom statusu pełnoprawnych osób mających niezbywalne prawa.

Niniejszy wstępny raport z badań oszacowuje skalę wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych katolickich na całym świecie i prezentuje dane dotyczące prób ukrywania tego zjawiska przez Stolicę Apostolską i władze Kościoła. Przedstawia również w ogólnym zarysie informacje na temat spraw sądowych wytoczonych Kościołowi przez ofiary domagające się zadośćuczynienia za poważne pogwałcenie swoich praw. Naszym celem jest wywarcie na Stolicę Apostolską nacisku, aby stała się bardziej przejrzysta jako państwo mające obowiązki prawne związane z przestrzeganiem praw człowieka oraz bardziej otwarta na dalsze działania kontrolne prowadzone przez organy ONZ. Żywimy nadzieję, że raport ten będzie wyrazem solidarności z ofiarami i przyczyni się do tego, iż głosy ofiar będą słyszane i brane pod uwagę zarówno przez Organizację Narodów Zjednoczonych, jak i przez samą Stolicę Apostolską.

Ponieważ trwa proces oceny działań Stolicy Apostolskiej przez Komitet Praw Dziecka ONZ, niniejszy raport skupia się na wykorzystywaniu seksualnym dzieci przez duchownych Kościoła Katolickiego na całym świecie. CRIN doskonale zdaje sobie sprawę, że inne kościoły oraz instytucje religijne również nie są wolne

od zarzutów wykorzystywania seksualnego i przemocy fizycznej wobec dzieci. Zamierzamy rozszerzyć prowadzone badania i znaleźć kolejnych partnerów, aby przeprowadzić szerzej zakrojoną kampanię przeciwko krzywdzeniu dzieci w instytucjach religijnych.

2. Stolica Apostolska a Komitet Praw Dziecka

Terminologia: Watykan czy Stolica Apostolska

Chociaż często nazywa się ją niepoprawnie *Watykanem*, Stolica Apostolska jest podmiotem odrębnym od Państwa Watykańskiego. W dawnych czasach terminu *Watykan* używano w odniesieniu do terenów położonych w Rzymie na prawym brzegu rzeki Tyber⁶. Państwo Watykańskie powstało dopiero w 1929 roku, po podpisaniu i ratyfikacji Traktatów Laterańskich między Włochami a Stolicą Apostolską. Jako suwerenne państwo stanowi ono podmiot odrębny od Stolicy Apostolskiej⁷. Początki Stolicy Apostolskiej, siedziby biskupa Rzymu, sięgają czasów pierwszych chrześcijan. Prawo międzynarodowe uznaje ją za suwerenny podmiot, na którego czele stoi papież i z którym mogą być utrzymywane stosunki dyplomatyczne. Traktuje się ją jako jednostkę bezterytorialną, co oznacza, że jest ona niezależna od terytorium Watykanu w Rzymie⁸. Ambasadorzy państw i organizacji międzynarodowych są oficjalnie akredytowani nie w Państwie Watykańskim, ale w Stolicy Apostolskiej, która utrzymuje stosunki dyplomatyczne ze 180 suwerennymi państwami, a także (między innymi) z Unią Europejską⁹.

Stolica Apostolska w Organizacji Narodów Zjednoczonych

Stolica Apostolska jest państwem nieczłonkowskim, które otrzymało zaproszenie do uczestnictwa – w charakterze obserwatora – w posiedzeniach i pracach Zgromadzenia Ogólnego ONZ i które ma stałych obserwatorów w siedzibie głównej tej organizacji. To wyjątek wśród tego rodzaju instytucji religijnych¹¹. Stolica Apostolska jest pełnoprawnym członkiem niektórych agencji ONZ oraz państwem – uczestnikiem ważnych konferencji ONZ, mającym prawo do ratyfikowania i przystępowania do traktatów, a także do zgłaszania zastrzeżeń do dokumentów. Status Stolicy Apostolskiej pozwala jej na uczestnictwo w działaniach ONZ, kiedy jest to zgodne z jej celami, często jednak „uwalnia ją od pełnej odpowiedzialności, jaka spoczywa na państwach członkowskich”¹².

Stolica Apostolska jako państwo-strona Konwencji o Prawach Dziecka

Stolica Apostolska podpisała i ratyfikowała Konwencję o Prawach Dziecka 20 kwietnia 1990 roku¹³. W październiku 2000 roku podpisała protokół fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka o udziale dzieci w konfliktach zbrojnych (OPAC), a także protokół fakultatywny dotyczący handlu dziećmi, prostytucji dziecięcej i pornografii dziecięcej (OPSC), a w październiku 2001 roku ratyfikowała oba protokoły. Zgłosiła jednak liczne zastrzeżenia i oświadczenia do Konwencji (zob. ramka):

Zastrzeżenia:

- a) [Stolica Apostolska] uważa, że przez „wychowanie i usługi w zakresie planowania rodziny” rozumie się jedynie te metody planowania rodziny, które uznaje ona za moralne, to znaczy naturalne metody planowania rodziny
- b) [Stolica Apostolska] rozumie artykuły Konwencji w sposób, który zachowuje podstawowe i niezbywalne prawa rodziców, w szczególności w zakresie, w którym prawa te dotyczą wychowania (artykuły 13 i 28), religii (artkuł 14), zrzeszania się (artykuł 15) i prywatności (artykuł 16).
- c) [Stolica Apostolska] oświadcza, że stosowanie Konwencji będzie zgodne w praktyce ze szczególnym charakterem Państwa Watykańskiego oraz źródeł jego prawa obiektywnego (art. 1 Ustawy z dn. 7 czerwca 1929, nr 11), a także – uwzględniając jego ograniczony zakres – z jego ustawodawstwem dotyczącym obywatelstwa, dostępu i miejsca zamieszkania.

Oświadczenia:

Stolica Apostolska uważa niniejszą Konwencję za właściwy i godny pochwały instrument służący ochronie praw i interesów dzieci, które są „tym cennym skarbem danym każdej generacji jako wyzwanie dla jej mądrości i człowieczeństwa” (Papież Jan Paweł II, 26 kwietnia 1984).

Stolica Apostolska uznaje, że Konwencja stanowi zapis prawny zasad uprzednio przyjętych przez Narody Zjednoczone, a kiedy wejdzie w życie jako ratyfikowany instrument prawny, będzie chronić prawa dziecka przed i po urodzeniu, co zostało jednoznacznie zapisane w Deklaracji Praw Dziecka (Rezolucja 136/XIV), a następnie powtórzone w ustępie dziewiątym preambuły do Konwencji. Stolica Apostolska jest przekonana, że ustęp dziewiąty będzie służył jako pryzmat, przez który interpretowana będzie pozostała część Konwencji, zgodnie z artykułem 31 Wiedeńskiej Konwencji o Prawie Traktatów z 23 maja 1969 roku.

Przystępując do konwencji o Prawach Dziecka, Stolica Apostolska pragnie po raz kolejny dać wyraz swej nieustannej troski o dobro dzieci i rodzin. Zważywszy na swój szczególny charakter i pozycję, przystępując do tej Konwencji, Stolica Apostolska nie zamierza w żaden sposób odstąpić od swojej misji, która ma charakter religijny i moralny¹⁴.

Pierwsza ocena realizacji Konwencji przez Stolicę Apostolską od 1995 roku

Zgodnie z artykułem 44 Konwencji o Prawach Dziecka Komitet Praw Dziecka wymaga od państw-stron składania okresowych sprawozdań dotyczących realizacji postanowień Konwencji. Państwa-strony powinny składać takie sprawozdania co pięć lat od momentu przedłożenia Komitetowi pierwszego sprawozdania¹⁵. Stolica

Apostolska przedłożyła pierwsze sprawozdanie w 1994 roku, a jej działania na rzecz realizacji postanowień Konwencji zostały przeanalizowane w 1995 roku. Komitet opracował wówczas „Spostrzeżenia końcowe”, nie odniósł się jednak do problemu wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych¹⁶. Mimo statusu państwa-strony i wynikających z niego obowiązków prawnych, Stolica Apostolska przedłożyła kolejne sprawozdanie dopiero w 2011 roku, chociaż powinna była to uczynić w 1997 roku¹⁷.

Drugie, trzecie i czwarte okresowe sprawozdanie Stolicy Apostolskiej

W 2011 roku Stolica Apostolska przedłożyła drugie, trzecie i czwarte sprawozdanie okresowe, które powinna była złożyć odpowiednio w 1997, 2002 i 2007 roku. Był to jeden, skonsolidowany dokument, który zawierał informacje obejmujące okres od 1994 do początku 2010 roku¹⁸.

W trakcie poprzedzającego posiedzenie Komitetu spotkania grupy roboczej, które odbyło się w czerwcu 2013 roku, członkowie Komitetu Praw Dziecka rozważyli informacje przedstawione przez kilka organizacji pozarządowych, między innymi stowarzyszeń ofiar, oraz spotkali się z ich przedstawicielami w Genewie. W lipcu 2013 roku Komitet przekazał Stolicy Apostolskiej długą listę pytań koncentrujących się przede wszystkim na sposobie postępowania w przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych katolickich. „Zważywszy na fakt, że Stolicy Apostolskiej znany jest problem przemocy seksualnej wobec dzieci, której dopuszczają przedstawiciele duchowieństwa, bracia i siostry zakonne w wielu krajach na całym świecie, oraz biorąc pod uwagę skalę tego zjawiska”, Watykan został poproszony o szczegółowe informacje na temat wszystkich znanych Kościołowi przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych. Komitet poprosił również o informacje dotyczące tego, czy oskarżenia o wykorzystywanie duchowni zostali odsunięci od kontaktów z dziećmi oraz jakie środki prawne podjęto (między innymi, czy powiadomiono policję). Ponadto Komitet zapytał o ochronę i wsparcie zapewnione przez Kościół dzieciom-ofiarom wykorzystywania seksualnego oraz o mechanizmy umożliwiające ofiarom zgłoszenie się i ujawnienie cierpienia, jakiego doświadczyły¹⁹.

W odpowiedzi na prośbę Komitetu, przesłanej w grudniu 2013 roku, Stolica Apostolska nie ujawniła wszystkich informacji, o które została poproszona²⁰. Mimo zapewnienia, że Stolica Apostolska uznaje Konwencję o Prawach Dziecka za „najważniejszy z aktów prawa międzynarodowego”²¹, nie przekazała ona tych informacji, twierdząc, że kwestia ta nie podlega jej kompetencji i że „Stolica Apostolska nie ma zwyczaju ujawniać informacji dotyczących dyscypliny religijnej”²².

3. Regulacje prawne obowiązujące w Stolicy Apostolskiej

W Stolicy Apostolskiej obowiązuje religijny system prawny oparty na prawie kanonicznym (religijnym)²³. Prawo kanoniczne to zbiór formalnych aktów prawnych regulujących wiarę i praktyki członków Kościoła katolickiego. Przez wiele stuleci katolickie prawo kanoniczne było opisane wyłącznie w niewielkim zbiorze oficjalnych i prywatnych dokumentów, natomiast współczesne prawo kanoniczne zostało skodyfikowane. Siedem ksiąg prawa kanonicznego obowiązuje w całym Kościele katolickim, a co za tym idzie – dotyczy zarówno wszystkich wiernych, jak i duchownych katolickich. Pod tym względem różni się ono od prawa Państwa Watykańskiego, które obowiązuje jedynie na terytorium Watykanu²⁴. Kodeks prawa kanonicznego obejmuje wiele kwestii, takich jak prawo rodzinne czy prawo własności, a jego Księga VI stanowi podstawę systemu karnego, który reguluje zachowania jednostek oraz wyszczególnia i definiuje wykroczenia²⁵.

W Kodeksie prawa kanonicznego są trzy rodzaje kar, które można nałożyć na jednostkę za popełnione wykroczenia: pokuty, kary ekspiacyjne i cenzury (kary poprawcze)²⁶. Pokuta to „obowiązek wykonania jakiegoś aktu religijności, pobożności lub miłości”, na ogół nakładany w kontekście niesądowym – podczas spowiedzi²⁷. Kary ekspiacyjne mogą polegać na pozbawieniu sprawcy wykroczenia określonego tytułu religijnego, urzędu, praw, przywilejów lub odznaczeń, bądź też na odebraniu mu prawa do przebywania na określonym terytorium kościelnym. Cel ten można osiągnąć przez wykluczenie katolików z grona członków konkretnej parafii czy diecezji²⁸. Cenzury są najcięższym rodzajem kar. W wypadku duchownych mogą przybierać formę suspensy, czyli wykluczenia z życia religijnego, a w wypadku wszystkich katolików – nałożenie interdymtu lub ekskomuniki²⁹. Katolickie prawo karne nie rości pretensji do zastąpienia świeckiego prawa karnego, jednak prawo kanoniczne i jego procedury mogą utrudniać – i naszym zdaniem rzeczywiście utrudniają – cywilne lub karne procesy prawne.

Część II

Oszacowanie skali wykorzystywania

1. Co rozumiemy przez *wykorzystywanie seksualne dzieci*?

Wykorzystywanie seksualne dzieci definiuje się zwykle jako wykorzystanie osoby małoletniej przez dorosłego w celu stymulacji seksualnej. Wśród form wykorzystywania

seksualnego wymienić można angażowanie dziecka w czynności seksualne, obnażanie się przed dzieckiem, uwodzenie dziecka oraz produkcję, rozpowszechnianie lub używanie materiałów pornograficznych ukazujących wykorzystywanie seksualne dzieci. Jakkolwiek w niniejszym raporcie terminu *wykorzystywanie seksualne* używa się w szerokim znaczeniu przemocy seksualnej wobec dzieci, które nie osiągnęły tzw. wieku przyzwolenia (ustalonego prawnie minimalnego wieku, od którego osoba jest uznawana za zdolną do wyrażenia świadomej zgody na czynności seksualne z inną osobą), należy pamiętać, że to pojęcie zbiorcze obejmuje wszelkie formy gwałtu, przemocy seksualnej i molestowania oraz w żaden sposób nie umniejsza doświadczeń poszczególnych ofiar³⁰. Nie istnieje termin, który mógłby opisać osobiste następstwa każdej z form wykorzystywania seksualnego – jej skutki w życiu dziecka-ofiary, jego rodziny oraz innych zaangażowanych osób. Termin *wykorzystywanie seksualne* używany na stronach tego raportu będzie się zatem odnosił do rozmaitych form krzywdzenia seksualnego. Oprócz możliwych urazów fizycznych, dzieci doświadczają poważnych skutków psychologicznych wykorzystywania – od depresji po zespół stresu pourazowego i zaburzenia lękowe.

2. Odkrywanie skali wykorzystywania

Sprawozdanie jednej z organizacji pozarządowych, przedłożone w tym roku Komitetowi Praw Dziecka ONZ przez Centrum Praw Konstytucyjnych w imieniu Sieci Ofiar Wykorzystywania Seksualnego przez Księża, zawiera listę wstrząsających przykładów tego rodzaju krzywd wyrządzonych dzieciom przez księży katolickich, które zostały zatuszowane przez Kościół: przypadek księdza, który zmuszał do czynności seksualnych dwóch chłopców równocześnie; przypadek piątoklasistki, która była molestowana w konfesjonale; historię piętnastoletniej dziewczyny, zmuszonej do poddania się aborcji przez księdza, który wcześniej ją zgwałcił i zapłodnił; przypadek księdza, który oferował chłopcom pieniądze w zamian za akty sadomasochizmu. Lista jest bardzo długa³¹.

Skandal na skalę światową

Ofiary z całego świata zgłaszały przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych katolickich. Od Irlandii po Kenię, od Kolumbii po Polskę, od stanów Zjednoczonych po Filipiny – w którąkolwiek stronę się zwrócimy, trudno znaleźć kraj zamieszkały przez dużą liczbę katolików, w którym nie wyszłyby na jaw poważne zarzuty. We wszystkich krajach powtarza się ten sam wzorec:

księża katoliccy, którzy wykorzystują swoją pozycję, autorytet, i regularne kontakty z dziećmi.

Chronologia zdarzeń

Nie byliśmy w stanie ustalić, kiedy ujawniono pierwsze przypadki przemocy seksualnej wobec dzieci, której sprawcami byli duchowni katoliccy. W świetle tego, czego dowiedzieliśmy się do tej pory, uzasadnione wydaje się stwierdzenie, że wykorzystywanie seksualne przez duchownych jest zjawiskiem tak starym, jak sam Kościół. W czasach współczesnych zarzuty wykorzystywania wysuwano w dużej liczbie przynajmniej od lat 50. XX wieku, takie przypadki zaczęły jednak wzbudzać szczególne zainteresowanie mediów i opinii publicznej w ciągu ostatniego dziesięciolecia, wraz z rosnącą liczbą ujawnianych przypadków, które stały się przedmiotem badań naukowych, procesów dochodzeniowych i spraw sądowych.

W 2002 roku w Stanach Zjednoczonych doszło do ujawnienia tego zjawiska na wielką skalę, kiedy to dziennikarze śledczy ustalili, że archidiecezja bostońska od lat ukrywała wykorzystywanie seksualne dzieci przez tamtejszych księży. Chociaż dopiero ten skandal skupił uwagę świata na wykorzystywaniu seksualnym dzieci w Kościele katolickim, w wielu krajach już od 20 lat rozbrzmiewały sygnały alarmowe. W mieście Lafayette w amerykańskim stanie Luizjana w 1984 roku pewien duchowny przyznał się do wykorzystania 37 dzieci. W 1989 roku wyszły na jaw przypadki wykorzystywania dzieci w sierocińcu w Nowej Fundlandii (w Kanadzie). Do połowy lat 90. XX wieku o wykorzystywanie seksualne dzieci oskarżono około 40 duchownych australijskich. W 1994 roku rząd irlandzki musiał podać się do dymisji po tym, jak nie zgodził się na ekstradycję księdza-pedofila³². Wkrótce po tych doniesieniach opublikowano kilka oficjalnych raportów, z których najważniejsze powstały w Stanach Zjednoczonych i Irlandii.

Znaczenie raportów z badań

W 2004 roku nowojorska uczelnia John Jay College of Criminal Justice opublikowała raport z badań dotyczących problemu wykorzystywania seksualnego dzieci w **Stanach Zjednoczonych** (tzw. John Jay Report). Badania te zostały zlecone i sfinansowane przez episkopat amerykański, a źródłem danych były dobrowolne ankiety wypełnione przez diecezje katolickie. Autorzy raportu stwierdzili, że w latach 1950–2002 na terenie całych Stanów Zjednoczonych 10 667 osób oskarżyło 4392 księży o wykorzystywanie seksualne małoletnich. Ustalono również, że 22,6% ofiar stanowiły dzieci w wieku do 10 lat, 51% – dzieci w wieku 11–14 lat, a 27% – młodzież w wieku 15–17 lat³³.

W Irlandii kilka obszernych raportów z badań dotyczących zarzutów wykorzystywania seksualnego dzieci przez irlandzkich duchownych ujawniło skalę tego problemu oraz fakt, że irlandzki Kościół katolicki przez dziesiątki lat utrzymywał go w tajemnicy. Ujawnienie tych okoliczności było możliwe dzięki środkom przedsięwziętym przez rząd irlandzki w celu zbadania skali wykorzystywania seksualnego dzieci poczynawszy od 1936 roku. Irlandzka Komisja Śledcza ds. Problemu Krzywdzenia Dzieci, nazywana także „Komisją Ryana” (od nazwiska jej przewodniczącego, sędziego Seana Ryana) opublikowała wyniki swojego dziewięcioletniego dochodzenia w maju 2009 roku. Komisja skoncentrowała się na przemocach wobec dzieci – fizycznej i seksualnej – w irlandzkich ośrodkach wychowawczych dla dzieci, tak zwanych Reformatory and Industrial Schools, prowadzonych przez zakony Kościoła katolickiego. W raporcie ujawniono, że wykorzystywanie seksualne było w nich „powszechne” oraz że w owych ośrodkach zarządzanych przez 18 zakonów religijnych w całej Irlandii panowała „kultura wyrachowanej tajemnicy”. Ponad 2000 byłych wychowanków tych instytucji wyznało, że doświadczało w nich przemocy fizycznej i seksualnej. Ustalenia Komisji nie zostały jednak wykorzystane do wszczęcia postępowań karnych przeciwko sprawcom, ponieważ w 2004 roku Kościół wygrał w sądzie sprawę, w której domagał się, aby Komisja zachowała tożsamość wszystkich jego członków w tajemnicy³⁴.

Niedługo po opublikowaniu raportu Komisji Ryana, w 2009 roku, ukazał się „Raport Komisji Dochodzeniowej do Spraw Archidiecezji Katolickiej w Dublinie”, której przewodniczyła sędzia Yvonne Murphy. W „Raporcie Murphy” ujawniono, że w latach 1975–2004 czterech dublińskich arcybiskupów przymykało oczy na przypadki wykorzystywania seksualnego. Autorzy raportu doszli do wniosku, że „zainteresowanie archidiecezji dublińskiej przypadkami wykorzystywania seksualnego dzieci, przynajmniej do połowy lat 90. XX wieku, sprowadzało się do zachowywania takich spraw w tajemnicy, unikania skandalu, ochrony reputacji Kościoła i zachowania jego majątku. Wszystkie inne względy, między innymi dobro dzieci i prawo ofiar do sprawiedliwości, były podporządkowane tym priorytetom. Archidiecezja nie zastosowała własnych przepisów prawa kanonicznego i dołożyła wszelkich starań, aby uniknąć zastosowania prawa państwowego”³⁵. Po ukazaniu się raportu wszyscy biskupi irlandzcy zostali wezwani do Watykanu – musieli stawić się osobiście przed papieżem. Czterej biskupi, których wymieniono w raporcie z nazwiska, złożyli następnie rezygnację z pełnionego urzędu, papież zdymisjonował jednak tylko dwóch z nich, a pozostałym dwóm nakazał pozostać na stanowisku³⁶. Z poufnej depechy dyplomatycznej wysłanej przez ambasadę amerykańską w Rzymie, ujawnionej w 2010 roku w wyniku przecieku, wynika,

że Watykan „poczuł się urażony prośbami Komisji Murphy o informacje, uznając je za naruszenie suwerenności Państwa Watykańskiego”³⁷.

Opracowanie podobnych raportów zlecono również w innych krajach: w **Belgii** badanie przeprowadzone na zlecenie Kościoła przez wybitnego psychiatrę i opublikowane we wrześniu 2010 roku wykazało, że wykorzystywanie seksualnego dzieci dosięgło wszystkich części belgijskiego Kościoła katolickiego, przyczyniając się do samobójczej śmierci co najmniej 13 ofiar. W raporcie tym wymieniono przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych w czasie 50 lat (około 500 ofiar) i ustalono, że zjawisko to było szczególnie rozpowszechnione od lat 50. do 80. XX wieku, kiedy to księża mieli nieograniczony dostęp do dzieci oraz cieszyli się wielkim szacunkiem i zaufaniem wśród rodziców w Belgii, w której katolicy stanowią największą grupę wyznaniową³⁸.

W **Holandii** niezależne dochodzenie dotyczące ponad 200 zarzutów wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży, którego wyniki opublikowano w 2011 roku, wykazało, że w ciągu ponad 60 lat dziesiątki tysięcy dzieci doświadczyły wykorzystywania seksualnego w holenderskim Kościele rzymskokatolickim. W raporcie wymieniono ponad 800 „potencjalnych sprawców”³⁹.

W **Niemczech** Konferencja Episkopatu Niemiec potwierdziła w styczniu 2013 roku, że zrezygnowała z przeprowadzenia badania naukowego i zakończyła współpracę z instytutem badań kryminologicznych, który zajmował się analizą przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez pracowników Kościoła katolickiego. Jako przyczynę tej decyzji podano „brak zaufania”⁴⁰.

W **Szwajcarii** komisja powołana przez Konferencję Episkopatu Szwajcarii w 2002 roku badała zarzuty wykorzystywania seksualnego w Kościele katolickim. Dziesiątki osób zgłosiły, że były wykorzystywane seksualnie przez katolickich księży⁴¹.

W kwietniu 2012 roku władze stanu Wiktorja w Australii zainicjowały dochodzenie parlamentarne dotyczące działań organizacji religijnych oraz innych organizacji w przypadkach krzywdzenia dzieci⁴². W reakcji na dochodzenie Kościół katolicki stanu Wiktorja ujawnił, że od lat 30. XX wieku co najmniej 620 dzieci było wykorzystywanych seksualnie przez duchownych, a firmy ubezpieczające Kościół potwierdziły, że wypłaciły 30 milionów dolarów australijskich około 600 ofiarom wykorzystywania seksualnego dzieci w tym stanie⁴³. Ostateczny raport opublikowany w listopadzie 2013 roku ujawnił, że Kościół katolicki „bagatelizował problem wykorzystywania; przyczyniał się do tego, że przypadki wykorzystywania nie były ujawniane lub nie spotykały się z żadną reakcją aż do 1990 roku; dbał o to, aby mieszkańcy stanu Wiktorja nie byli informowani o takich przypadkach;

oraz uniemożliwił pociągnięcie sprawców do odpowiedzialności, wskutek czego dzieci nadal były wykorzystywane przez niektórych przedstawicieli personelu religijnego, chociaż można było tego uniknąć⁴⁴.

W styczniu 2013 roku powołano sześćosobową Komisję Królewską, która miała zbadać instytucjonalne reakcje na wykorzystywanie seksualne dzieci w kościołach i innych instytucjach⁴⁵. W grudniu arcybiskup Brisbane w swoich zeznaniach przed Komisją przyznał, że Kościół dopuścił się „drastycznych błędów” i „rażących zaniedbań” wobec ofiar wykorzystywania seksualnego dzieci. W archidiecezji w Brisbane odnotowano 99 przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci, a dziewięć kolejnych jest badanych. Ofiarom wypłacono łącznie 2,5 miliona dolarów amerykańskich tytułem odszkodowania⁴⁶. Tymczasowy raport Komisji Królewskiej ma się ukazać w czerwcu 2014 roku⁴⁷.

Trudności stwarzane przez Watykan

W niektórych krajach, na przykład we **Włoszech**, wysiłki na rzecz ujawnienia skali wykorzystywania są blokowane przez umowy między rządem włoskim a Watykanem. We Włoszech trudno uzyskać wiarygodne dane statystyczne dotyczące wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych, ponieważ rząd włoski zawarł z Watykanem umowę, która gwarantuje immunitet urzędnikom watykańskim, między innymi biskupom i księżom. Pewien włoski prawnik reprezentujący ofiary wykorzystywania w 2010 roku stwierdził, że we Włoszech tuszowano przypadki wykorzystywania seksualnego przez duchownych oraz że w ciągu ostatnich 10 lat media doniosły o 130 zarzutach wobec księży⁴⁸.

W **Australii** w październiku 2013 roku policja ujawniła, że Kościół katolicki próbował zawrzeć porozumienie z Policją Nowej Południowej Walii w celu umorzenia śledztw toczących się w sprawie zarzutów wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży. Jeden z wysokich urzędników Kościoła powiedział, że umowa z policją miała charakter operacyjny. Według Davida Shoebridge'a, przedstawiciela Partii Zielonych w parlamencie australijskim, „wydaje się prawdopodobne, że setki [przypadków], a może nawet więcej, były prowadzone zgodnie z zapisami tej umowy, a więc w sposób, który nie zapewniał ofiarom ochrony ani nie pomagał policji w ściganiu przestępstw, lecz służył ochronie dobrego imienia Kościoła i skutecznie uniemożliwił policji zdobywanie dowodów, które pozwoliłyby na sądowe ściganie księży podejrzanym o wykorzystywanie⁴⁹”.

Część III

Działania na rzecz pociągania duchownych katolickich do odpowiedzialności za wykorzystywanie seksualne dzieci

1. Pociąganie do odpowiedzialności na drodze sądowej

Wysiłki na rzecz pociągania duchownych katolickich do odpowiedzialności za wykorzystywanie seksualne dzieci przybierają rozmaite – często bardzo twórcze – formy. Należą do nich powództwa cywilne o odszkodowanie, które zmusiły diecezje katolickie do wypłacenia ofiarom ogromnych kwot; sprawy karne wytoczone poszczególnych duchownym; pozwy wnoszone przeciwko diecezjom na podstawie prawa o zatrudnieniu, oparte na pojęciu *odpowiedzialności zastępczej*; a także skargi składane w Biurze Prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci, które zakończyły się procesem cywilnym lub karnym, można znaleźć na wszystkich kontynentach, jednak w różnym zakresie. W Ameryce Północnej i Europie wykorzystywano rozmaite drogi prawne, aby pociągnąć Kościół do odpowiedzialności za nadużycia seksualne. Podczas gdy niektóre państwa konsekwentnie sięgają po środki prawne przeciwko Kościołowi, w innych krajach i regionach – zwłaszcza w Europie Wschodniej, w pewnych rejonach Azji, w Afryce i w niektórych krajach Ameryki Łacińskiej – procesy sądowe zdarzają się niezwykle rzadko. Brak działań prawnych w niektórych częściach świata stwarza przestrzeń dla dalszych wysiłków na rzecz pociągania Kościoła do odpowiedzialności, podejmowanych przez same ofiary i rozmaite grupy interesu.

Większość ofiar wykorzystywania seksualnego przez duchownych katolickich nie wnosi jednak sprawy do sądu karnego ani cywilnego. Nie czyni tego z dwóch głównych powodów. Po pierwsze, terminy przedawnienia (określone prawem terminy, przed których upływem można wnieść sprawę do sądu po tym, jak doszło do wykorzystywania) często nie biorą pod uwagę szczególnych przeszkód, które utrudniają dzieciom-ofiarom zgłoszenie wykorzystywania jeszcze w dzieciństwie. Po drugie, dzieci często słyszą od sprawców, że są jedynymi ofiarami, co sprawia, że najpierw muszą przezwyciężyć poczucie osamotnienia, zanim będą w stanie ujawnić się i zgłosić wykorzystywanie⁵⁰.

W następnym rozdziale opisano działania prawne przeciwko Kościołowi katolickiemu, jego instytucjom i poszczególnym księżom. Nie jest to wyczerpujące

zestawienie, lecz zbiór przypadków dobranych w takich sposób, aby pokazać różne podejścia do odpowiedzialności i wskazać potrzebę dalszych działań. Przykłady z różnych krajów i jurysdykcji przedstawiono w celach ilustracyjnych.

2. Roszczenia cywilne, ugody finansowe

Odszkodowania dla ofiar

Powództwa cywilne o odszkodowanie za wykorzystywanie seksualne dzieci przez członków duchowieństwa doprowadziły do orzeczeń sądowych nakazujących wypłatę odszkodowania oraz do licznych ugód finansowych między ofiarami a diecezjami katolickimi – zwłaszcza w krajach, w których przeprowadzono wnikliwe badania dotyczące wykorzystywania seksualnego dzieci w Kościele. Wzrost świadomości na temat skali wykorzystywania skłania rosnącą liczbę ofiar do ujawnienia się i domagania zadośćuczynienia. Takie pozwy opierają się zwykle na naruszeniu lub niedopełnieniu obowiązków przez sprawcę – w sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci chodzi o obowiązek „sprawowania nadzoru” nad dzieckiem. Należy jednak podkreślić, że odszkodowania zostały zasądzone lub uzyskane na drodze ugody zaledwie w niewielkiej części znanych i udokumentowanych przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych.

Stany Zjednoczone

Kilka diecezji katolickich w Stanach Zjednoczonych przoduje w dziedzinie zawierania ugód cywilnych w sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci. Sprawy te zakończyły się wypłatą dużych kwot ofiarom oraz ich rodzinom. Agencja Associated Press szacuje, że w latach 1950–2007 wypłacono na podstawie ugód finansowych łącznie ponad dwa miliardy dolarów⁵¹. BishopAccountability, informacyjna platforma internetowa poświęcona skandalowi pedofilskiemu w amerykańskim Kościele katolickim, podaje, że do 2012 roku kwota ta przekroczyła trzy miliardy dolarów⁵². Do 2009 roku platforma BishopAccountability udokumentowała ugody zawarte przez Kościół z 5679 osobami, które zgłosiły wykorzystywanie seksualne przez duchownych katolickich w Stanach Zjednoczonych. Liczba ta stanowi jednak zaledwie jedną trzecią 15 235 zgłoszeń przyjętych przez amerykańskich biskupów (według upublicznionych przez nich danych) i tylko 5% całkowitej liczby 100 000 ofiar, jaka wynika z oszacowań autorów badania przeprowadzonego w 1993 roku⁵³.

Diecezje Portland w Oregonie, Tucson w Arizonie, Spokane w stanie Waszyngton, Davenport w Iowa, Fairbanks w Arkansas, San Diego w Kalifornii, Wilmington w Karolinie Północnej oraz Milwaukee w Wisconsin wniosły o upadłość na skutek wypłacenia odszkodowań ofiarom wykorzystywania seksualnego⁵⁴. W wyniku skandalu pedofilskiego w amerykańskim Kościele najwyższe odszkodowania wypłaciła największa katolicka archidiecezja tego kraju – archidiecezja Los Angeles, która w 2007 roku zawarła w takich sprawach ugody na łączną kwotę 660 milionów dolarów⁵⁵. W marcu 2013 roku archidiecezja Los Angeles, jej były arcybiskup oraz były ksiądz zgodzili się wypłacić niemal 10 milionów dolarów tytułem odszkodowań w czterech kolejnych sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego⁵⁶. Kolejną amerykańską archidiecezją, która poniosła duże koszty w związku z wypłatą odszkodowań dla ofiar wykorzystywania seksualnego, jest archidiecezja bostońska. We wrześniu 2003 roku zobowiązała się ona do wypłacenia 85 milionów dolarów w ramach ugód finansowych zawartych w ponad 500 sprawach cywilnych, w których oskarżono księży o wykorzystywanie seksualne, a urzędników kościelnych o ukrywanie takich przypadków⁵⁷. Archidiecezja bostońska ogłosiła później, że planuje sprzedać dużą część swoich nieruchomości, między innymi bogato zdobioną rezydencję arcybiskupa, za ponad 100 milionów dolarów, aby spłacić kredyty, które zaciągnęła w celu sfinansowania odszkodowań za wykorzystywanie seksualne⁵⁸.

Problem z ugodami finansowymi

Z ideą ugody wiąże się istotny problem. Otóż w takich wypadkach na ogół nie dochodzi do przyznania się do popełnienia przestępstwa. Oznacza to, że sprawca może zapobiec upublicznieniu jego czynu, uniknąć procesu sądowego i obejść obowiązek ujawnienia wewnętrznych dokumentów. Tak właśnie było w wypadku ostatniej (opisanej wcześniej) ugody zawartej z ofiarami przez archidiecezję Los Angeles, która została zatwierdzona przez sąd na początku 2013 roku. Sprawa zakończyła się ugodą przed rozpoczęciem procesu, przy czym żadna ze stron nie przyznała się do naruszenia prawa⁵⁹.

Inne drogi do zadośćuczynienia

Ponadto w wielu częściach świata ofiarom przyznaje się odszkodowania w procesach karnych. W wielu sprawach zadośćuczynienie lub odszkodowanie zostało orzeczone przez sąd po skazaniu księdza-sprawcy wykorzystywania w procesie karnym, albo też wskutek procesu cywilnego toczącego się równoległe z postępowaniem karnym. I tak na przykład w diecezji Maitland-Newcastle, która stanowi

część archidiecezji Sydney – uważanej przez niektórych za „epicentrum wykorzystywania seksualnego przez duchownych katolickich w Australii”⁶⁰ ze względu na grupę księży, którzy dopuścili się licznych przestępstw seksualnych – pewien zakonnik skazany za wykorzystywanie, Vincent Ryan, w 2010 roku musiał wypłacić swoim ofiarom zadośćuczynienie w łącznej kwocie 6 milionów dolarów. Była to największa kwota wypłacona do tej pory przez Kościół katolicki w Australii⁶¹.

Ofiarom przyznaje się również odszkodowanie na drodze procesów pozaprawnych, na przykład decyzją komisji kościelnych, albo na drodze mediacji. Na przykład Kościół belgijski zobowiązał się do wypłacenia odszkodowań ofiarom wykorzystywania przed komisją arbitrażową – organem parlamentu belgijskiego powołanym do rozstrzygania sporów. Do stycznia 2013 roku komisja rozstrzygnęła 168 spraw dotyczących wykorzystywania seksualnego i przyznała odszkodowania w łącznej kwocie 850 000 euro⁶². W 2011 roku Konferencja Episkopatu Niemieckiego ogłosiła, że wszystkie ofiary wykorzystywania seksualnego przez duchownych katolickich otrzymają ujednoczone odszkodowanie w wysokości 5000 euro⁶³.

3. Ściganie w trybie karnym i okresy przedawnienia

Odpowiedzialność indywidualna

W wielu krajach duchownych, którzy wykorzystali seksualnie dzieci, ściga się karnie, aby pociągnąć konkretnych sprawców do odpowiedzialności za ich czyny. W takich wypadkach ofiary muszą jednak pokonać wiele przeszkód związanych z wniesieniem skargi karnej – od terminów przedawnienia po aktywne wysiłki instytucjonalne zmierzające do uniknięcia procesu karnego. Oto zilustrowany przykładami przegląd krajów, w których wszczęto dużą liczbę postępowań karnych przeciwko księżom katolickim oskarżonym o przemoc seksualną wobec dzieci.

Stany Zjednoczone

- W lipcu 2012 roku były sekretarz do spraw kleru archidiecezji filadelfijskiej, prałat William Lynn, stał się pierwszym wysokim urzędnikiem kościelnym w Stanach Zjednoczonych skazanym za niezapewnienie dzieciom ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym. Jako osoba odpowiedzialna za rozpatrywanie skarg dotyczących wykorzystywania seksualnego w archidiecezji filadelfijskiej, prałat Lynn przenosił znanych sprawców do innych parafii, zamiast zadbać o to, aby nie mieli oni dalszych kontaktów z dziećmi. Został skazany na karę od trzech do sześciu lat pozbawienia wolności⁶⁴.

- Niedługo potem, we wrześniu 2012 roku, Robert W. Finn, biskup z Kansas, został uznany za winnego niezgłoszenia podejrzeń dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci, stając się pierwszym amerykańskim biskupem w obejmującym kilkadziesiąt lat skandalu pedofilskim, który został skazany za ukrywanie księdza-sprawcy wykorzystywania. Biskupa Finna skazano na dwuletni dozór sądowy za niezgłoszenie przypadku księdza, który zrobił kilkakaset zdjęć pornograficznych ukazujących wykorzystywanie seksualne małoletnich dziewcząt⁶⁵.
- Wśród pozostałych wyroków karnych, jakie zapadły w sądach amerykańskich, wymienić można skazanie księdza Jamesa R. Portera na karę od 18 do 20 lat pozbawienia wolności za wykorzystanie seksualne ponad 20 dzieci w latach 60. XX wieku w stanie Massachusetts⁶⁶.
- Inny duchowny, ksiądz Edward A. Pipala, który przyznał się do tego, że w latach 1983–1991 molestował seksualnie chłopców należących do klubu parafialnego, w 1994 roku został skazany na osiem lat więzienia (była to maksymalna kara, jaką można było wymierzyć na podstawie ugody obrończej zawartej z okręgową prokuraturą federalną)⁶⁷.
- W 2003 roku, w samym środku skandalu pedofilskiego w archidiecezji Louisville w Kentucky, emerytowany ksiądz Louis E. Miller został skazany na karę do 20 lat pozbawienia wolności za trwające przez kilkadziesiąt lat nadużycia seksualne wobec dzieci⁶⁸.
- Ksiądz, którego wykluczono ze stanu duchownego, Paul R. Shanley, jedna z głównych postaci kryzysu pedofilskiego w Kościele katolickim w Bostonie, w 2010 roku został skazany na od 12 do 15 lat więzienia za wielokrotny gwałt na pewnym chłopcu (w czasie kilku lat) w kościele, w którym pełnił funkcję proboszcza⁶⁹.

Francja

We Francji spora liczba księży została skazana za gwałt i napaść seksualną na dzieci w archidiecezji paryskiej, diecezji Meaux, archidiecezji Rouen, diecezji Evreux oraz archidiecezji Besançon⁷⁰. Oto wybrane przykłady:

- Francuski ksiądz François Lefort został skazany na osiem lat pozbawienia wolności za wykorzystywanie seksualne dzieci w czasie, gdy pracował jako lekarz w sierocińcu w Senegalu⁷¹.
- Kanadyjski ksiądz Denis Vadeboncoeur został skazany na 12 lat więzienia za gwałty i wykorzystywanie seksualne małoletniego w latach 1989–1992. Ksiądz ten był wcześniej skazany za podobne przestępstwa w Kanadzie. Mimo że

miejscowy biskup wiedział o wcześniejszym wyroku, ksiądz został skierowany do pracy we Francji, gdzie wykorzystywał seksualnie pewnego chłopca. Biskup zeznawał podczas procesu jako świadek, sam nie został jednak oskarżony o ukrywanie wykorzystywania seksualnego⁷².

- Księdzu René Bisseyowi sąd wymierzył karę 18 lat więzienia za wykorzystywanie seksualne i zgwałcenie 12 dzieci w latach 1985–1996. Była to pierwsza sprawa, w której Kościół oskarżono o ukrywanie wykorzystywania seksualnego, a miejscowy biskup otrzymał wyrok skazujący⁷³.
- Henri le Bras, ksiądz, który molestował seksualnie chłopca w latach 1995–1998, został skazany na 10 lat pozbawienia wolności⁷⁴. Była to pierwsza sprawa dotycząca wykorzystywania seksualnego we Francji, w której Kościół uczestniczył w procesie w charakterze strony cywilnej, popierając skargę ofiary przeciwko księdzu, który dopuścił się wykorzystywania seksualnego⁷⁵.

Niemcy

W Niemczech wielu księżom katolickim postawiono zarzut wykorzystywania seksualnego dzieci. Część duchownych została uznana za winnych i skazana na kary więzienia. W 2010 roku niemieckie media doniosły, że do 1995 roku prowadzono śledztwo przeciwko 94 duchownym i osobom świeckim w związku z zarzutami wykorzystywania seksualnego, ale ze względu na upływ terminu przedawnienia tylko w 30 przypadkach przeciwko sprawcom wniesiono oskarżenie⁷⁶. Kościół katolicki w Niemczech uruchomił następnie telefon zaufania poświęcony wykorzystywaniu seksualnemu, który w ciągu zaledwie dwóch lat odebrał 8500 zgłoszeń. Ostatnio serwis ten został zamknięty⁷⁷.

Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii wielu księży zostało skazanych i osadzonych w więzieniu za wykorzystywanie seksualne dzieci. Takie przypadki odnotowano w archidiecezjach Southwark, Cardiff, Middlesbrough i Birmingham.

- Ksiądz William Manahan został uznany za winnego wykorzystywania seksualnego chłopców w prowadzonej przez siebie katolickiej szkole podstawowej w latach 70. XX wieku⁷⁸. Były benedyktyn Paul Couch, który uczył w tej samej szkole, został skazany na dziesięć lat i dziewięć miesięcy więzienia za wielokrotne przestępstwa seksualne⁷⁹.
- Były dyrektor katolickiej szkoły St. William's School, prowadzonej przez diecezję Middlesbrough, James Carragher, w 2004 roku trafił do więzienia na 14 lat za to, że przez 20 lat wykorzystywał seksualnie chłopców pozostających pod jego opieką⁸⁰.

- W 2012 roku sąd skazał ojca Alexandra Bede Walsh na 22 lata pozbawienia wolności za poważne przestępstwa seksualne przeciwko chłopcom. Oskarżono go o to, że wykorzystywał religię, aby kontrolować swoje ofiary⁸¹.
- Kiedy ksiądz z rejonu Midlands (środkowa Anglia), James Robinson, został oskarżony o wykorzystywanie seksualne dzieci, angielski Kościół katolicki nie przeszkodził mu w ucieczce do Stanów Zjednoczonych, mimo że wiedział o postawionych mu zarzutach. Ponadto Kościół w dalszym ciągu pokrywał koszty jego utrzymania, wypłacając mu 800 funtów miesięcznie. Robinson pozostawał na wolności przez ponad dwadzieścia lat, ostatecznie jednak został wydalony do Wielkiej Brytanii, gdzie stanął przed sądem i otrzymał karę 21 lat więzienia za wielokrotne przestępstwa seksualne przeciwko dzieciom⁸².

Belgia

Duchowni z belgijskiej archidiecezji mecheleńsko-brukselskiej zostali uznani za winnych wykorzystywania seksualnego małoletnich i skazani na kary pozbawienia wolności do 30 lat. Oto kilka przykładów:

- André Vanderlyn, ksiądz z Brukseli, został aresztowany w 1997 roku pod zarzutem gwałtu na małoletnim, a następnie przyznał się do siedmiu innych gwałtów, których dokonał w latach 1968–1997⁸³.
- W 2000 roku André Louis, były proboszcz z Namur, został skazany na karę 30 lat więzienia za zgwałcenie 26 dzieci (w długim przedziale czasowym)⁸⁴.
- Ksiądz znany jako Jef V.d.O w 2003 roku został uznany za winnego gwałtu na trzech chłopcach, którzy byli wykorzystywani seksualnie od 1982 roku⁸⁵.
- W Brugii w 2005 roku zakonnik Luc D. został skazany na 10 lat więzienia za wykorzystywanie seksualne 20 niepełnosprawnych umysłowo dzieci w czasie 16 lat⁸⁶.
- W 2008 roku proboszcz Robert Borremans został skazany na pięć lat pozbawienia wolności za wykorzystywanie seksualne chłopca w latach 1994–2001. W konsekwencji tego i wcześniejszego wyroku (kiedy to sąd uznał go za winnego obnażania się w miejscu publicznym) Kościół wykluczył go ze stanu duchownego⁸⁷.
- W 2009 roku ksiądz Bruno Vos został skazany na siedem lat więzienia za wykorzystywanie seksualne czworga małoletnich oraz posiadanie pornografii dziecięcej⁸⁸.

Włochy

Jak już wspomniano, trudno uzyskać dane statystyczne dotyczące wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych we Włoszech, ponieważ umowa zawarta między rządem włoskim a Watykanem gwarantuje urzędnikom watykańskim – między innymi biskupom i księżom – immunitet uniemożliwiający ściganie ich w trybie karnym. Włoski prawnik, który przeanalizował 130 przypadków wykorzystywania seksualnego przez duchownych we Włoszech, ustalił, że żaden z nich nie został zgłoszony policji przez miejscowego biskupa⁸⁹.

- Pierino Gelmin, były ksiądz, został oskarżony o wykorzystywanie seksualne w 2012 roku. Postawiono mu zarzut molestowania 12 młodych ludzi w założonym przezeń ośrodku odwykowym dla narkomanów.
- W archidiecezji weneckiej 67 byłych uczniów Instytutu dla Nieśłyszących im. Antonia Provolo w Weronie oskarżyło 24 księży, braci zakonnych i świeckich pracowników ośrodka o wykorzystywanie seksualne i stosowanie kar fizycznych⁹⁰.

Hiszpania

- W maju 2013 roku wszczęto dochodzenie w związku z zarzutem wykorzystywania seksualnego wobec dyrektora seminarium w Castellón oraz szkoły należącej do diecezji Segorbe-Castellón. Jego nazwisko nie zostało podane do wiadomości publicznej. W tym wypadku ofiara nie była niepełnoletnia, jednak doniesienia o przypadkach molestowania w tej diecezji pojawiły się już w 2010 roku. Nazwiska sprawcy – księdza należącego do zakonu karmelitów – nigdy nie ujawniono. Został on przeniesiony do północnej Hiszpanii, a władze kościelne nałożyły na niego zakaz kontaktowania się z dziećmi. Diecezja przekazała szczegóły tej sprawy prokuraturze przy sądzie okręgowym w Walencji, do tej pory jednak nie wniesiono w tej sprawie aktu oskarżenia. Nie wiadomo też, czy domniemanymi ofiarami wykorzystywania były dzieci⁹¹.
- W grudniu 2013 roku aresztowano siedemdziesięcioletniego katolickiego księdza, Florencję Garcesa, pod zarzutem popełnienia pięciu przestępstw, między innymi wykorzystywania seksualnego⁹².
- W czerwcu 2013 roku Manuel Ortiz, franciszkanin, został postawiony przed sądem pod zarzutem przemocy fizycznej i seksualnej wobec mieszkańców domu opieki dla osób niepełnosprawnych w Cordobie. O stosowanie przemocy seksualnej oskarżono także innego franciszkanina oraz kilku świeckich pracowników ośrodka. Pierwsze informacje o przemocy i wykorzystywaniu seksualnym

w tej placówce pojawiły się w połowie 2010 roku. Według doniesień medialnych był to pierwszy upubliczniony przypadek wykorzystywania seksualnego w Kościele katolickim w Hiszpanii⁹³.

- Katolickiemu księdzu, Pere'owi Barceló, przedstawiono zarzut wykorzystania seksualnego trzech kobiet w czasie, kiedy były one dziećmi – pod koniec lat 90. XX wieku. Grozi mu za to kara pozbawienia wolności do 18 lat. Przepuszczalnie Kościół próbował ukryć tę skargę i udzielił surowej reprimendy chłopcu, który był świadkiem molestowania jednej z dziewcząt. Dopiero w 2011 roku wszczął wewnętrzne dochodzenie, a w 2013 roku wykluczył sprawcę ze stanu duchownego⁹⁴.

Australia

W Australii zarzuty dotyczące wykorzystywania seksualnego dzieci w Kościele katolickim wyszły na jaw pod koniec lat 90. XX wieku i w pierwszych latach wieku XXI. Badania ujawniły ponad 100 przypadków katolickich księży oskarżonych o przestępstwa seksualne przeciwko dzieciom. W wielu sprawach zapadły wyroki bez kar więzienia, a w części przypadków postępowanie karne nie przyniosło jednoznacznego wyniku⁹⁵. Rząd zlecił przeprowadzenie kilku analiz, aby zbadać, w jaki sposób Kościół reaguje na przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci. Oto przykłady spraw i najważniejsze ustalenia:

- W listopadzie 2013 roku były ksiądz katolicki, Gerald Ridsdale, który spędził większość ostatnich 20 lat w więzieniu za przestępstwa seksualne przeciwko 40 dzieciom w zachodniej Wiktorii (w latach 1961–1987), przyznał się do kolejnych 30 przestępstw przeciwko 14 ofiarom. Wyrok w tej sprawie jeszcze nie zapadł⁹⁶.
- Były ksiądz katolicki Michael Glennon został skazany w pięciu sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego 15 dzieci na przestrzeni 25 lat. W styczniu 2014 roku w trakcie odbywania kary 10 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności Glennon zmarł w zakładzie karnym w stanie Wiktorii⁹⁷.
- W 2011 roku Robert Best, członek Kongregacji Braci w Chrystusie (Christian Brothers), został uznany za winnego 27 przestępstw seksualnych popełnionych przeciwko 11 chłopcom w Ballarat, Box Hill i Geelong w stanie Wiktorii w czasie 20 lat. Sąd skazał go na karę 14 lat i 9 miesięcy pozbawienia wolności⁹⁸.
- W 2010 roku Gerard Byrnes, członek Kongregacji Braci w Chrystusie, przyznał się do 44 zarzutów wykorzystywania seksualnego, dotyczących 13 dziewcząt w wieku 9–10 lat w szkole katolickiej w Toowoomba w Queensland, między

innymi do 10 aktów gwałtu na dziecku poniżej dwunastego roku życia. Byrnes został skazany na 10 lat więzienia. W szkole tej pełnił funkcję „specjalisty do spraw ochrony dzieci”⁹⁹.

- W grudniu 2013 roku były ksiądz katolicki Finian Egan został skazany na cztery lata więzienia za napaść seksualną i gwałt na trzech dziewczynkach w wieku 10–17 lat w katolickiej szkole z internatem w latach 1961–1987. Kościół katolicki pozwolił mu na dalszą pracę w szkole przez kolejnych 50 lat – mimo skarg wniesionych przez ofiary¹⁰⁰.
- Dużą liczbę spraw karnych, wyroków skazujących, ugód i odszkodowań dla ofiar w związku z wykorzystywaniem seksualnym przez katolickich księży odnotowano w Kolegium Salezjańskim w Rupertswood w stanie Wiktorja, między innymi:
 - W 2013 roku były ksiądz i wicedyrektor kolegium, David Rapson, został skazany na 13 lat więzienia za wykorzystywanie seksualne ośmiu chłopców w latach 70. XX wieku¹⁰¹.
 - W 2013 roku były ksiądz i dyrektor kolegium, Frank Klep, przyznał się do wykorzystywania seksualnego 14 chłopców w latach 70. i 80. XX wieku. Prokuratorzy przedstawili mu 22 kolejne zarzuty. Wcześniej sąd dwukrotnie uznał Klepa za winnego napaści seksualnej na chłopców i skazał go na trzy miesiące pozbawienia wolności w 1994 oraz na pięć lat i dziesięć miesięcy więzienia w 2005 roku. Duchowny wyjechał na Samoa, aby nauczać młodych ludzi – mimo kolejnych zarzutów wykorzystywania seksualnego. W kwietniu 2014 roku odbędzie się w tej sprawie ostatnia rozprawa przed wydaniem wyroku¹⁰².
 - W 2013 roku były ksiądz i dyrektor kolegium, Julian Fox, został oskarżony o 10 przestępstw związanych z przemocą seksualną na uczniów w latach 1976–1985, między innymi o pederastię, napaść seksualną oraz napaść w rozumieniu prawa precedensowego (*common law*). Wcześniej wyjechał na Fidżi, a następnie do Rzymu (po ujawnieniu wykorzystywania). Postępowanie sądowe w tej sprawie zaplanowano na 2014 rok¹⁰³.

Argentyna

Większość przypadków duchownych uznanych za winnych wykorzystywania seksualnego dzieci w Ameryce Łacińskiej odnotowano w Argentynie.

- W 1994 roku Watykan nakazał zbadanie doniesień na temat wykorzystywania seksualnego dzieci przez jednego z argentyńskich arcybiskupów, dochodzenie zostało jednak przerwane po wizycie papieża Jana Pawła II.

- W 2004 roku sąd skazał księdza Luisa Eduardo Sierrę na niespełna osiem lat więzienia za wielokrotne kwalifikowane przestępstwa seksualne przeciwko trzem ministrantom. Duchowny nie trafił jednak do zakładu karnego – zastosowano wobec niego areszt domowy z monitoringiem elektronicznym¹⁰⁴.
- Pierwszy argentyński ksiądz, który trafił do więzienia za wykorzystywanie seksualne, Mario Napoleón Sasso, w 2007 roku został skazany na 17 lat pozbawienia wolności za to, że w latach 2002–2003 w prowadzonej przez siebie jadłodajni dla ubogich wykorzystywał seksualnie pięć dziewczynek w wieku 11–13 lat. W tej sprawie ujawniono również ukrywanie faktu wykorzystywania przez dwóch innych duchownych, którzy wiedzieli o wcześniejszych przypadkach molestowania dzieci przez księdza Sasso (pierwsza skarga wpłynęła w 1994 roku)¹⁰⁵.
- Również w 2007 roku ksiądz Juan Antonio Mercáu został skazany na 14 lat pozbawienia wolności za deprawowanie i wykorzystywanie seksualne małoletnich¹⁰⁶.
- W 2012 roku ksiądz Estanislao Chomin został skazany na cztery lata więzienia za to, że w 2003 roku wykorzystywał seksualnie czteroletnią dziewczynkę. Karę więzienia zastąpiono aresztem domowym ze względu na wiek księdza (w chwili ogłoszenia wyroku miał 72 lata)¹⁰⁷.
- W 2009 roku Julio César Grassi został skazany na 15 lat więzienia za deprawowanie i wykorzystywanie seksualne małoletnich w 1996 roku, kiedy to pracował w fundacji Happy Children. W 2013 roku Sąd Najwyższy w Buenos Aires podtrzymał ten wyrok¹⁰⁸.
- W tym samym 2009 roku Edgardo Gabriel Storni, były arcybiskup, został skazany na osiem lat pozbawienia wolności (okres minimalny) za wykorzystywanie seksualne dziecka w 1992 roku. Duchowny odbywał karę w warunkach aresztu domowego ze względu na podeszły wiek (70 lat w momencie ogłoszenia wyroku). W 2011 roku Izba Karna prowincji Santa Fe nakazała anulowanie tego wyroku. Książka, w której opisano ten przypadek, skłoniła kolejne ofiary do ujawnienia swoich doświadczeń. Ksiądz, który zeznał w sądzie przeciwko arcybiskupowi, dostawał groźby śmierci od innych duchownych i ostatecznie został zmuszony do odwołania swoich zeznań¹⁰⁹.

Chile

Kościół chilijski usunął z urzędu pewną liczbę duchownych, wobec których wysunięto zarzuty wykorzystywania seksualnego, nie zgłosił jednak tych przypadków władzom świeckim, co uniemożliwiło ściganie sprawców. W 2008 roku Kościół

katolicki w Chile przyznał, że wie o 20 przypadkach domniemanego lub potwierdzonego wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży, nie udało nam się jednak ustalić, czy wszystkie te sprawy trafiły do sądu¹¹⁰.

- W 2003 roku ksiądz José Antonio Aguirre został uznany za winnego wykorzystywania seksualnego dziewięciorga dzieci w latach 1998–2002¹¹¹.
- W 2011 roku sąd skazał księdza Ricarda Muñoza Quintero na 10 lat więzienia za wykorzystywanie seksualne dzieci, płacenie małoletnim za seks w motelach oraz posiadanie pornografii dziecięcej¹¹².
- W 2002 roku władze kościelne nakazały biskupowi Francisco José Cox Huneeusowi wycofanie się z życia duszpasterskiego za „niewłaściwe zachowanie”. Biskup został zmuszony do życia w odosobnieniu z jednym z niemieckich klasztorów¹¹³.
- W 2011 roku Stolica Apostolska przeprowadziła dochodzenie w sprawie księdza Fernando Karadimy, oskarżonego o wykorzystywanie seksualne trzech chłopców. Dochodzenie potwierdziło winę duchownego. Ze względu na podeszły wiek (81 lat) nakazano mu „wycofanie się do życia w modlitwie i pokucie”. W przeciwnym razie zostałby wykluczony ze stanu duchownego¹¹⁴.

Ściganie karne nie zawsze zapobiega dalszemu wykorzystywaniu

Nawet w krajach, w których duchownych-sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci ścigano w trybie karnym, nie zawsze oznaczało to skuteczne zapobieganie ponownemu molestowaniu dzieci przez te same osoby. Dotarliśmy do informacji na temat kilku przypadków, w których po odbyciu kary za wykorzystywanie seksualne księża wracali do pracy z dziećmi i nadal je molestowali. Dwie takie sprawy odnotowano w Niemczech. W archidiecezji monachijsko-fryzyngijskiej do poważnego uchybienia doszło w czasie, gdy arcybiskupem Monachium był Joseph Ratzinger (późniejszy papież Benedykt XVI). Wysłał on duchownego, który wcześniej był skazany za wykorzystywanie seksualne dzieci, na terapię do Monachium. Mimo że ów ksiądz był notowany za molestowanie, arcybiskup skierował go do pracy duszpasterskiej, w której duchowny ponownie dopuścił się wykorzystywania seksualnego. W czerwcu 1986 roku sąd uznał go za winnego wykorzystywania seksualnego małoletnich, ukarał grzywną w wysokości 4000 marek i skazał na 18 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. Mimo to ów ksiądz nadal pracował jako duszpasterz w kilku parafiach w Bawarii¹¹⁵. W diecezji ratybońskiej pewien proboszcz został skazany za molestowanie seksualne dzieci w 2008 roku. Wcześniej został uznany za winnego wielokrotnego wykorzystywania seksualnego osoby małoletniej

(w 2000 roku) i skazany na karę więzienia. Sąd nakazał mu też wypłacenie ofierze odszkodowania¹¹⁶.

Wydłużenie okresów przedawnienia

Wiele spraw nie trafiło do sądu z powodu przedawnienia – w prawie karnym i cywilnym. Aby lepiej chronić prawa ofiar wykorzystywania, niektóre kraje zmieniły prawo i wydłużyły okresy przedawnienia. Niemcy wydłużyły okresy przedawnienia w sprawach karnych i cywilnych przez ustawy, które weszły w życie w 2013 roku¹¹⁷. Kilka zgromadzeń ustawodawczych w Stanach Zjednoczonych również pracuje nad projektami ustaw wydłużających okresy przedawnienia w sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego, między innymi w stanach Ohio¹¹⁸, Indiana¹¹⁹, Floryda¹²⁰ i Kalifornia¹²¹.

Tymczasem sądy brytyjskie dokonały reinterpretacji prawa dotyczącego okresów przedawnienia roszczeń cywilnych, umożliwiając ofiarom wniesienie powództwa po upływie obowiązującego wcześniej ostatecznego terminu. Do 2008 roku powództwo cywilne o odszkodowanie za szkody osobiste spowodowane przez napastę seksualną można było wnieść w ciągu sześciu lat od ostatniego aktu przemocy seksualnej¹²², jednak na podstawie orzeczenia wydanego przez Izbę Lordów podstawowy okres przedawnienia wynosi trzy lata, ale może on być wydłużony, jeśli poniesione szkody są wystarczająco poważne, aby uzasadnić wszczęcie postępowania¹²³. Od tamtej pory sądy brytyjskie mogą więc rozpatrywać sprawy dotyczące wykorzystywania seksualnego, jakimi wcześniej nie mogłyby się zajmować.

4. Działania prawne przeciwko instytucjom Kościoła katolickiego w związku z wykorzystywaniem seksualnym dzieci przez pojedynczych księży

W rozmaitych przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci na całym świecie ofiary próbowały pociągnąć instytucje kościelne, a zwłaszcza diecezje i placówki oświatowe, do odpowiedzialności za molestowanie, którego dopuścili się pojedynczy duchowni. W niektórych krajach czyniły to, powołując się na zasadę odpowiedzialności zastępczej (zwierzchnika za podwładnego), czyli na charakter zależności między duchownymi a Kościołem (pracownicy – pracodawca).

W 2004 roku Sąd Najwyższy **Kanady** orzekł, że na mocy tej zasady Kościół katolicki ponosi odpowiedzialność za wykorzystywanie seksualne popełnione

przez księży. W sprawie „Doe przeciwko Bennettowi”, dotyczącej molestowania seksualnego dzieci przez księdza z Nowej Fundlandii, sąd orzekł, że Kościół jest odpowiedzialny ze względu na władzę, jaką daje swoim duchownym nad parafianami¹²⁴. Sąd Najwyższy Nowej Fundlandii i Labradoru oparł się na tej decyzji, wydając orzeczenia w kolejnych sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego¹²⁵.

W **Wielkiej Brytanii** Sąd Najwyższy wydał w ostatnim czasie dwa orzeczenia uznające odpowiedzialność zastępczą diecezji za przestępstwa popełnione przez księży i zakonnice. Zdaniem komentatorów decyzje te są przełomowe, ponieważ rozszerzają tradycyjną odpowiedzialność zastępczą organizacji, dotąd ograniczoną do relacji pracodawca – pracownik, o relacje „przypominające zatrudnienie”¹²⁶.

- W 2012 roku katolicki instytut oświatowy został obciążony odpowiedzialnością za przemoc fizyczną i wykorzystywanie seksualne 170 byłych uczniów w szkole dla chłopców w Yorkshire. Sąd uznał odpowiedzialność zastępczą Bractwa Zakonnego Św. Jana Chrzyciela De La Salle, do którego należała większość personelu szkoły, oraz diecezji Middlesbrough, będącej jej właścicielem, i nakazał im wypłacenie ośmiu milionów funtów odszkodowania za czyny popełnione przez jednego z księży¹²⁷.
- Podobnie, w 2013 roku Sąd Najwyższy odmówił diecezji Portsmouth zezwolenia na złożenie apelacji od decyzji Sądu Apelacyjnego¹²⁸, który orzekł, że diecezja ta ponosi odpowiedzialność zastępczą, a co za tym idzie – jeśli te zarzuty zostaną potwierdzone – będzie zobowiązana do wypłacenia odszkodowania kobiecie, która zgłosiła, że jako młoda dziewczyna (w latach 70. XX wieku) była bita przez zakonnice i wykorzystywana seksualnie przez księdza¹²⁹.

Lord Phillips, orzeczenie brytyjskiego Sądu Najwyższego, 21 listopada 2012 roku:

Na terenie szkoły, odcięci od świata, mieszkali bezbronni, narażeni na krzywdzenie chłopcy. Byli oni bezbronni potrójnie. Po pierwsze dlatego, że byli dziećmi w szkole; po drugie dlatego, że traktowano ich niemal jak więźniów; po trzecie, ich osobiste historie sprawiały, że gdyby próbowali powiedzieć komuś o tym, co ich spotkało, prawdopodobnie nie dano by im wiary. Uczący w tej szkole bracia zakonni mieli troszczyć się o potrzeby edukacyjne i religijne uczniów. Wykorzystywanie seksualne chłopców pozostających pod ich opieką było całkowicie sprzeczne z tymi celami, paradoksalnie jednak właśnie ten fakt zapewnił wystarczająco ścisły związek między wykorzystywaniem a relacją łączącą zakonników z Instytutem, aby można było przypisać temu ostatniemu odpowiedzialność zastępczą.

[...] Przypadek ten nie budzi wątpliwości. To sprawa, w której wydaje się całkowicie sprawiedliwe i uzasadnione – ze względu na spełnienie istotnych kryteriów – że Instytut winien wraz z diecezją Middlesbrough ponieść odpowiedzialność zastępczą za wykorzystywanie, którego dopuścili się bracia zakonni¹³⁰.

W kwietniu 2013 roku po raz pierwszy w **Argentynie** sąd uznał diecezję katolicką za odpowiedzialną za wykorzystywanie seksualne, którego dopuścił się jeden z księży, i nakazał wypłacenie 155 tysięcy dolarów tytułem zadośćuczynienia za gwałt na piętnastoletnim chłopcu. Sprawcą tego czynu, popełnionego w 2002 roku, był ksiądz, który trzy lata później zmarł na AIDS¹³¹.

W pierwszej takiej sprawie w **Kolumbii** w 2011 roku sąd nakazał jednej z diecezji wypłacenie dwóm małoletnim ofiarom zadośćuczynienia za wykorzystywanie seksualne, jakiego dopuścił się ksiądz, który został skazany na 18 lat więzienia. Diecezja odmówiła jednak wykonania tej decyzji, twierdząc, że nie powinna ponosić odpowiedzialności za czyny poszczególnych księży. Oświadczyła też, że musiałaby sprzedać część swoich gruntów, aby móc wypłacić ofiarom zadośćuczynienie¹³².

Tymczasem w 2012 roku w Oregonie w **Stanach Zjednoczonych** w sprawie przeciwko samemu Watykanowi – wniesionej na podstawie prawa o zatrudnieniu – sąd nie orzekł odpowiedzialności zastępczej. Powództwo, wniesione w 2002 roku, obciążyło Stolicę Apostolską odpowiedzialnością za przeniesienie księdza pedofila z Irlandii do Chicago, a następnie do Portland w stanie Oregon, mimo znajomości jego pedofilskiej przeszłości. Strona pozywająca starała się wykazać, że wszyscy księża są pracownikami Watykanu w tym sensie, że Stolica Apostolska łączy w sobie władzę, kompetencje i zwierzchnictwo nadane papieżowi i jego doradcom, aby mogli kierować Kościołem rzymskokatolickim na całym świecie. Sędzia orzekł jednak, że fakty ujawnione w tej sprawie nie potwierdzają relacji pracodawca – pracownik¹³³.

5. Wniosek do prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego

We wrześniu 2011 roku, próbując doprowadzić do ścigania wysokich dostojników Kościoła katolickiego za ukrywanie księży winnych molestowania seksualnego, grupa wsparcia dla ofiar wykorzystywania seksualnego przez duchownych, Sieć Osób Pokrzywdzonych Wykorzystywaniem Seksualnym Przez Księży (Survivors Network for Those Abused by Priests, SNAP), formalnie wezwała prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) do wszczęcia dochodzenia przeciwko Stolicy Apostolskiej za zbrodnie przeciwko ludzkości. Reprezentowana przez prawników z organizacji zajmującej się obroną praw człowieka, Ośrodka Praw Konstytucyjnych (Center for Constitutional Rights, CCR), sieć SNAP wniosła

szczegółową skargę, w której oskarżyła dostojników watykańskich o tolerowanie i zezwalanie na systematyczne, powszechne ukrywanie przemocy seksualnej na całym świecie. Do skargi dołączono ponad 22 tysiące stron materiału dowodowego dotyczącego przestępstw popełnionych przez duchownych katolickich przeciwko dzieciom i bezbronny dorosłym¹³⁴.

W skardze wymieniono z nazwiska papieża Benedykta XVI, częściowo ze względu na jego wcześniejszą funkcję prefekta watykańskiej Kongregacji Nauki Wiary, która od 2001 roku odpowiadała za nadzorowanie spraw dotyczących wykorzystywania seksualnego, kardynała Williama Levadę, watykańskiego Sekretarza Stanu za pontyfikatu papieża Jana Pawła II, oraz kardynała Tarcisio Bertone, który zajmował to stanowisko w chwili wniesienia skargi. Autorzy wniosku stwierdzili, że dostojnicy ci powinni ponieść odpowiedzialność karną zgodnie z zasadą odpowiedzialności zastępczej zwierzchnika, a także ze względu na rolę, jaką sami odegrali w popełnieniu tych przestępstw.

Prawnicy reprezentujący ofiary zrównali wykorzystywanie seksualne z gwałtem, przemocą seksualną i torturami, które zostały uznane za zbrodnie przeciwko ludzkości w Statucie Rzymskim – międzynarodowej umowie, na której podstawie utworzono Międzynarodowy Trybunał Karny. W skardze oskarżono także urzędników watykańskich o tworzenie rozwiązań politycznych, które utrwały zjawisko wykorzystywania seksualnego, a co za tym idzie – o uczestnictwo w ataku na ludność cywilną¹³⁵.

Sprawa ta od samego początku napotykała rozmaite przeszkody. Jedną z nich był fakt, że Stolica Apostolska nie jest państwem członkowskim Trybunału, a co za tym idzie – sprawa ta nie podlegała automatycznie kompetencji prokuratora MTK. W skardze wymieniono jednak zarzuty wykorzystywania seksualnego w krajach całego świata, z których wiele należy do jurysdykcji Trybunału. Prawnicy Ośrodka Praw Konstytucyjnych twierdzili, że nie istnieje żaden inny podmiot krajowy, który mógłby ścigać wysokich dostojników Watykanu za niezapewnienie dzieciom ochrony. Wcześniej prokurator MTK otrzymał ponad 9000 niezależnych wniosków o przeprowadzenie dochodzeń w sprawie różnych przestępstw – od 2002 roku, w którym utworzono MTK jako jedyny na świecie stały międzynarodowy trybunał karny. Prokurator Trybunału ani razu nie wszczął jednak formalnego śledztwa na podstawie takiego wniosku¹³⁶.

W czerwcu 2013 roku prokurator odrzucił wniosek SNAP, powołując się na brak jurysdykcji i dodając, że może prowadzić dochodzenia wyłącznie w sprawie „najcięższych przestępstw, wzbudzających niepokój całej społeczności międzynarodowej, takich jak ludobójstwo, zbrodnie przeciwko ludzkości i zbrodnie

wojenne” oraz że część zarzutów przedstawionych we wniosku wykracza poza zakres jego kompetencji. Ponadto Trybunał wyjaśnił, że sprawa ta – jak się wydaje – uległa przedawnieniu, MTK może bowiem ścigać wyłącznie przestępstwa popełnione po jego utworzeniu w lipcu 2002 roku. Chociaż zarzuty przedstawione przez CCR w imieniu ofiar w przeważającej części dotyczyły ostatnich kilku lat, część materiału dowodowego pochodziła sprzed 2002 roku.

Biuro prokuratora MTK poinformowało przy tym wnioskodawców, że „decyzja o niwoszczęciu postępowania może zostać zrewidowana w świetle nowych faktów lub informacji” i zasugerowało skierowanie poszczególnych spraw do „odpowiednich instytucji krajowych lub międzynarodowych”. Wielu obserwatorów przewidywało takie zakończenie sprawy, powodzi uznali jednak, że mimo to warto było złożyć ów wniosek, ich działania zmobilizowały bowiem ofiary wykorzystywania seksualnego z ponad 70 krajów do ujawnienia się (na wieść, że sprawa będzie skierowana do Międzynarodowego Trybunału Karnego) i pozwoliły ofiarom „spojrzeć zupełnie inaczej na to, co je spotkało, oraz na rolę Kościoła w tych doświadczeniach”¹³⁷.

Cytat z wniosku do MTK:

To, że polityka Watykanu i jego praktyka postępowania w przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży od dawna przyczynia się do utrwalania i kontynuowania tego rodzaju przemocy, wielu osobom wydaje się równie szokujące, jak skala i powaga tych przestępstw. Fakt, że urzędnicy kościelni przywiązywali tak małą wagę do dobra dzieci, bezbronnych dorosłych i społeczności, które rozmyślnie narażali na niebezpieczeństwo, bez wątpienia niełatwo zrozumieć. Fakty mówią jednak same za siebie. Fakty pokażą, że ludzie sprawujący władzę w Watykanie, przyczynili się do powstania w Kościele kultury gwałtu – kultury, która, pozostawiona sama sobie, toleruje przemoc seksualną, godzi się na nią, a w konsekwencji ją utrwała¹³⁸.

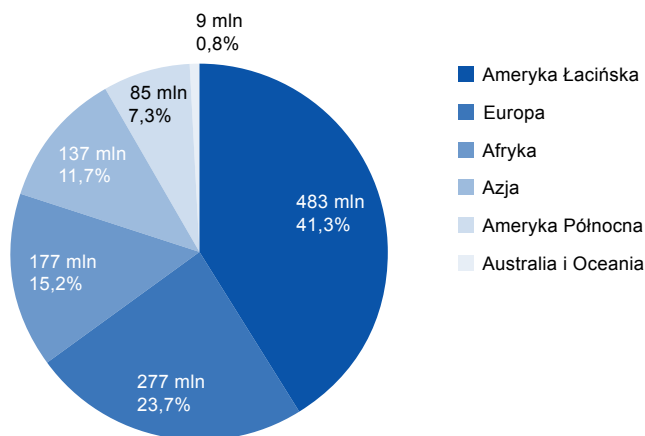
6. Katolicy na świecie – rozkład geograficzny

Do 2012 roku liczba katolików na świecie wzrosła do 1,2 miliarda (według danych watykańskich). Badania sugerują, że w ciągu ostatniego stulecia liczba ta powiększyła się ponadtrzykrotnie wskutek gwałtownego wzrostu całkowitej liczby ludności na świecie. Katolicy stanowią dzisiaj około 50% wszystkich chrześcijan i 16% ogółu ludności na świecie.

Podczas gdy odsetek katolików w populacji światowej w ciągu ostatnich stu lat utrzymywał się na stosunkowo niezmiennym poziomie, ich rozkład geograficzny istotnie się zmienił. Wyraźnie zmniejszyła się liczba katolików żyjących

w Europie, natomiast na południu globu ich liczebność istotnie wzrosła. W ostatnich latach największy wzrost liczby wyznawców katolicyzmu odnotowano na kontynencie afrykańskim.

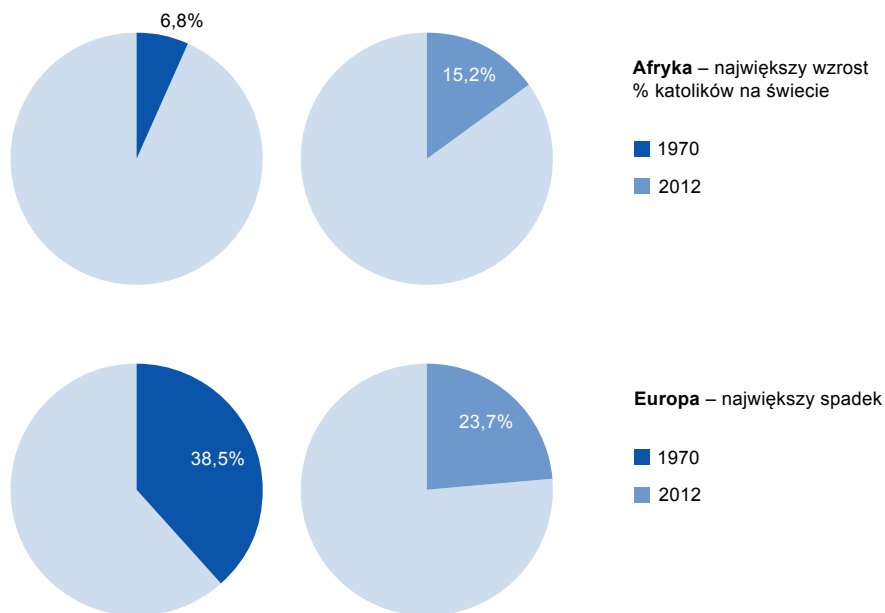
Rysunek 1. Katolicy na świecie według odsetka w populacji

Źródło: Wikipedia¹³⁹.

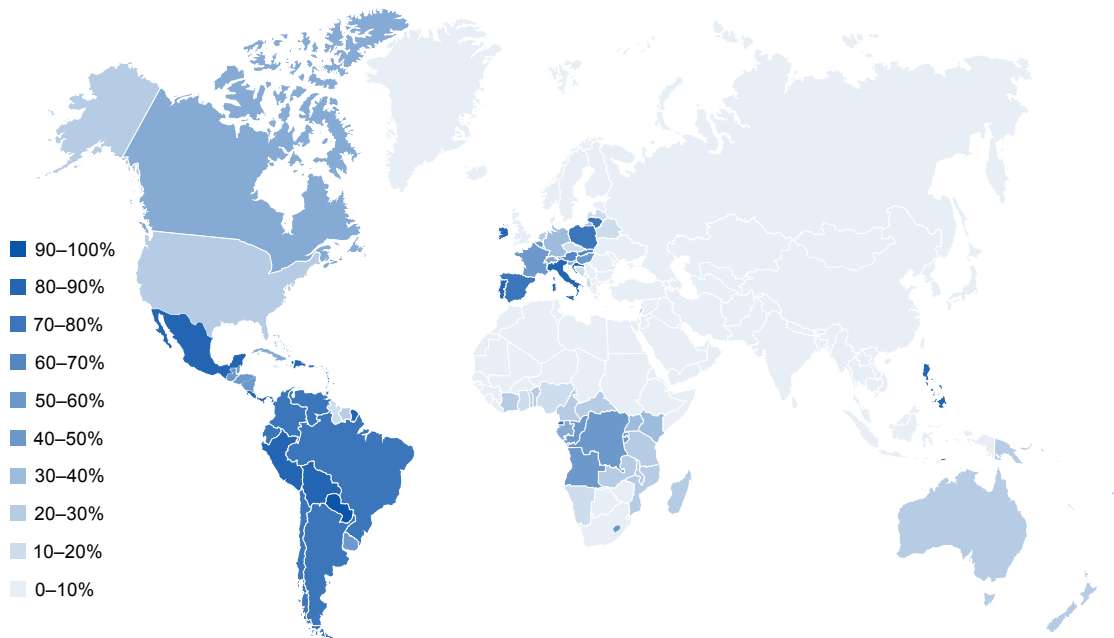
Zjawisko to widać wyraźnie, kiedy porównuje się odpowiednie dane szacunkowe z 1910 roku z tymi z 2010 roku. W 1910 roku w Europie mieszkało około jednej trzeciej wszystkich katolików, a niemal 90% wyznawców katolicyzmu mieszkało w Europie i w Ameryce Łacińskiej. Tymczasem w 2010 roku tylko jedna czwarta wszystkich katolików zamieszkiwała kontynent europejski. Największa ich część, około 40%, mieszkała w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach. Gwałtowny wzrost odnotowano w Afryce Subsaharyjskiej, która dzisiaj jest ojczyzną około 171 milionów katolików – w 1910 roku było ich niespełna milion (mniej niż 1%). Szybki wzrost nastąpił także w ogromnym regionie Azji i Pacyfiku, w którym dzisiaj mieszka 131 milionów katolików, podczas gdy przed stuleciem było ich zaledwie 14 milionów. Udział Ameryki Północnej w światowej populacji katolików powiększa się nieco wolniej – z około 15 milionów w 1910 roku do 89 milionów w 2010 roku. Dane dotyczące Bliskiego Wschodu i Ameryki Północnej pozostały niezmienione. Dzisiaj w regionie tym mieszka niespełna 1% wszystkich katolików – podobnie jak w 1910 roku¹⁴⁰.

Rysunek 2. Porównanie rozwoju katolicyzmu w Afryce i w Europie

Źródło: BBC¹⁴¹.

Rysunek 3. Katolicy na różnych kontynentach

Źródło: BBC¹⁴².

Wśród 10 krajów świata z największą populacją katolików pierwsze miejsce zajmuje Brazylia – ostatnie dane mówią aż o 150 milionach wiernych. Kolejne miejsca w tym zestawieniu zajmują Meksyk, Filipiny, Stany Zjednoczone i Włochy – kraj, w którym mieszka najwięcej katolików w Europie. Kolejne kraje z pierwszej dziesiątki to Kolumbia i Polska. W Afryce najwięcej katolików mieszka w Demokratycznej Republice Konga. Kraj ten, zamieszany przez niespełna 36 milionów katolików, zajmuje dziewiąte miejsce na świecie.

Tabela. Dziesięć krajów zamieszanych przez największą liczbę katolików

Kraj	Szacowana liczba katolików (2010 r.)	Odsetek katolików w populacji (2010 r.)	Odsetek populacji katolików na świecie (2010 r.)
Brazylia	126 750 000	65,0	11,7
Meksyk	96 450 000	85,0	8,9
Filipiny	75 570 000	81,0	7,0
Stany Zjednoczone	75 380 000	24,3	7,0
Włochy	49 170 000	81,2	4,6
Kolumbia	38 100 000	82,3	3,5
Francja	37 930 000	60,4	3,5
Polska	35 310 000	92,2	3,3
Hiszpania	34 670 000	75,2	3,2
Demokratyczna Republika Konga	21 210 000	47,3	2,9
Łącznie na świecie	1 078 790 000	15,6	100,0

Szacunkową liczbę katolików w poszczególnych krajach podano w zaokrągleniu do dziesiątek tysięcy. Wartości procentowe obliczono na podstawie niezaokrąglonych liczb. Pozycje w tabeli mogą się nie sumować ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: Pew Research Forum¹⁴³.

7. Brak zadośćuczynienia w Europie Wschodniej i w krajach globalnego Południa

Europa Wschodnia

Mimo skandali związanych z wykorzystywaniem seksualnym dzieci przez duchownych, jakie wybuchły w wielu innych krajach, w **Polsce**, która odznacza się największym odsetkiem praktykujących katolików w Europie (z wyjątkiem Malty), bardzo niewiele informacji na ten temat ujrzało światło dzienne. Od czasu

do czasu wychodzą na jaw przypadki pedofilii wśród księży, a sądy czasami uznają duchownych za winnych wykorzystywania, do tej pory jednak Kościół nie wypłacił żadnych odszkodowań ofiarom wykorzystywania. W Polsce, w której żyją ponad 33 miliony katolików, ofiary bardzo rzadko decydują się na konfrontację z potężnym Kościołem katolickim, o czym świadczy fakt, że pierwsza grupa wsparcia dla osób wykorzystywanych przez duchownych została formalnie zarejestrowana dopiero w maju 2013 roku. Kiedy ofiary ujawniają swoje doświadczenia, spotykają się z wrogością i niedowierzaniem. Kościół (jako instytucja) odmawia przyjęcia odpowiedzialności za wykorzystywanie, a księża, jak się wydaje, czują się bezkarni¹⁴⁴.

Raporty z października 2013 roku ujawniły, że od 2001 roku przed sądem stanęło 27 polskich księży oskarżonych o molestowanie – większość została skazana na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu, co świadczy o pobłażliwości wobec Kościoła w Polsce¹⁴⁵. W ostatnich latach wobec kilku polskich arcybiskupów – niektórzy z nich w konsekwencji musieli ustąpić ze stanowiska – wysunięto zarzuty dotyczące aktywnego wykorzystywania seksualnego bądź przemykania oczu na molestowanie dzieci przez księży w podległych im diecezjach¹⁴⁶. Wyznania ofiar, opublikowane w książce, która ukazała się w 2013 roku, sugerują, że wykorzystywanie seksualne jest w Polsce rozpowszechnione i starannie ukrywane. Mimo że poszczególne diecezje z pewnością dysponują informacjami na temat liczby oficjalnych skarg składanych przez ofiary, polski Kościół nie upublicznia żadnych statystyk na ten temat, a ostatnio odrzucił pismną prośbę dziennikarzy śledczych, którzy zwrócili się do niego o informacje¹⁴⁷. Kościół katolicki w Polsce twierdzi, że nie będzie wypłacał odszkodowań ofiarom wykorzystywania seksualnego przez duchownych, ponieważ jego zdaniem odpowiedzialność za zadośćuczynienie ofierze spoczywa na sprawcy. W najbliższym czasie do sądu może trafić pozew cywilny o odszkodowanie w wysokości 200 tysięcy złotych (64 tysięcy dolarów), wniesiony przez jedną z ofiar przeciwko polskiej parafii i lokalnym władzom kościelnym. Byłby to pierwszy taki proces w Polsce¹⁴⁸.

W innych krajach Europy Wschodniej, w których mieszka dużo mniej katolików niż w Polsce, pewna liczba duchownych została uznana za winną i skazana za wykorzystywanie seksualne dzieci. W **Chorwacji** kilku księży stanęło przed sądem karnym pod zarzutem molestowania. Do pierwszego procesu, który zakończył się skazaniem duchownego na karę więzienia za wykorzystywanie seksualne dzieci, doszło w 2007 roku¹⁴⁹. Kilka spraw karnych odnotowano także w **Czechach**¹⁵⁰ i w **Słowenii**¹⁵¹. W niektórych krajach wschodnioeuropejskich, na

przykład na **Litwie**, księża-sprawcy wykorzystywania zostali wykluczeni ze stanu kapłańskiego przez samą Stolicę Apostolską, nie przedstawiono im jednak zarzutów karnych¹⁵².

Analiza działań na rzecz pociągnięcia do odpowiedzialności duchownych, którzy dopuścili się wykorzystywania seksualnego dzieci, ujawnia istotną rozbieżność: mimo że w wielu krajach globalnego Południa, takich jak Brazylia, Filipiny, Meksyk, Kolumbia czy Demokratyczna Republika Konga, a także w Europie Wschodniej, zwłaszcza w Polsce, przeciwko duchownym katolickim wysuwano zarzuty wykorzystywania seksualnego dzieci, odnotowano tam bardzo niewiele przypadków prawnego ścigania księży-sprawców molestowania. Chociaż w ostatnim czasie doniesienia medialne i działania podejmowane przez grupy wsparcia zachęciły wiele ofiar w tych katolickich krajach do ujawnienia doświadczeń wykorzystywania z rąk katolickich duchownych, duża część ofiar nadal zachowuje milczenie. W konsekwencji wielu sprawców pozostaje bezkarnych.

Ameryka Łacińska

W **Brazylii**, kraju, w którym mieszka około 125 milionów katolików, bardzo niewiele duchownych katolickich było ściganych karnie za wykorzystywanie seksualne dzieci, mimo że duża liczba skarg skłoniła Watykan do przeprowadzenia dochodzenia w tej sprawie.

Z doniesień medialnych wynika, że komisja watykańska przyjechała do Brazylii, aby zbadać sprawozdania wskazujące na 70% wzrost liczby księży, którzy dopuścili się niewłaściwych zachowań seksualnych. Według wyjątków z raportu tej komisji, opublikowanych w jednym z brazylijskich czasopism, 10% wszystkich brazylijskich księży – około 1700 duchownych – było zamieszanych z sprawy dotyczące niewłaściwych zachowań seksualnych. Badanie to wykazało też (jak doniosły media), że w ciągu trzech lat (do 2005 roku) co najmniej 200 brazylijskich księży zostało skierowanych do kościelnych placówek pomocy psychologicznej w związku z przypadkami wykorzystywania seksualnego dzieci. Dziesięciu duchownych trafiło do więzienia, a kolejnych 40 ukrywało się przed policją. Na szczególną uwagę zasługiwał przypadek księdza, który w 2005 roku został skazany na 14 lat i osiem miesięcy pozbawienia wolności za wykorzystywanie seksualne dwóch chłopców, z których jeden miał zaledwie pięć lat. Pamiętnik duchownego, który trafił w ręce policji w Sao Paulo, zawierał liczne szczegóły dotyczące jego praktyk wykorzystywania¹⁵³. Od czasu dochodzenia komisji watykańskiej pojawiły się kolejne zarzuty wobec brazylijskich księży¹⁵⁴, ale próby pociągnięcia sprawców do odpowiedzialności nadal są bardzo rzadkie.

Boliwia, w której odsetek katolików szacuje się na 95%¹⁵⁵, przypomina Brazylię pod względem braku odpowiedzialności za wykorzystywanie seksualne dzieci przez duchownych. Odnotowano zaledwie kilka procesów karnych sprawców, między innymi sprawę z 2011 roku, zakończoną piętnastoletnim wyrokiem dla księdza, który molestował i deprawował 12 dzieci w szkole z internatem¹⁵⁶, oraz sprawę z 2010 roku, w której sąd skazał na 22 lata więzienia duchownego oskarżonego o zgwałcenie 17 dzieci w wiejskiej szkole z internatem¹⁵⁷.

W **Peru** we wrześniu 2013 roku usunięto z urzędu biskupa pomocniczego w diecezji Ayacucho (w andyjskiej, południowej części kraju) po tym, jak został oskarżony o relacje seksualne z małoletnimi. Prokuratura generalna poinformowała, że prowadzi śledztwo w tej sprawie i wkrótce ogłosi decyzję o dalszych działaniach¹⁵⁸.

W **Kolumbii**, kraju, w którym katolicy stanowią 90% ogółu ludności (48 milionów mieszkańców), Kościół katolicki dopiero niedawno uznał istnienie problemu wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych. W październiku 2013 roku jeden z kolumbijskich kardynałów zachęcał ofiary wykorzystywania, aby zgłaszały przypadki molestowania przez księży władzom świeckim, co umożliwiłoby ściganie sprawców w trybie karnym. Powiedział: „Niestety w Kolumbii brakuje wiedzy na temat praw dzieci i młodzieży, a w przypadku wykorzystywania seksualnego ów niedostatek jest prawdziwie godny ubolewania”¹⁵⁹. Zaledwie miesiąc wcześniej, po tym, jak pewien kongresmen i były duchowny został oskarżony o zgwałcenie trzynastoletniego chłopca, wyszło na jaw, że Konferencja Episkopatu Kolumbii, której podlega 8000 księży, nie prowadzi rejestru dotyczącego tego, ilu księży zostało oskarżonych o wykorzystywanie seksualne¹⁶⁰.

Organizacje broniące praw człowieka w **Meksyku** skrytykowały bezkarność księży, którzy dopuścili się wykorzystywania seksualnego. Ostatnio grupy te zapowiedziały podjęcie inicjatywy mającej na celu zmuszenie rządu meksykańskiego do wytłumaczenia się z braku reakcji na liczne doniesienia na temat wykorzystywania seksualnego dzieci w instytucjach katolickich. W tym celu organizacje praw człowieka zamierzają złożyć raport Komitetowi Praw Dziecka ONZ, co zbiegnie się z nadchodzącym terminem oceny działań Meksyku w tym obszarze. Rządowi meksykańskiemu zarzuca się działanie w zмовie z tamtejszym Kościołem katolickim. Sieć Osób Pokrzywdzonych Wykorzystywaniem Seksualnym przez Księża zidentyfikowała co najmniej 65 duchownych zamieszanych w przestępstwa seksualne w Meksyku. Żaden z nich nie został pociągnięty do odpowiedzialności¹⁶¹.

Azja

Filipiny są największym w przeważającej mierze katolickim krajem w Azji. Zajmują trzecie miejsce na świecie pod względem liczby katolików. Dane szacunkowe z 2013 roku wskazują, że 77 milionów Filipińczyków jest wyznania katolickiego¹⁶². Z raportu z 2004 roku, opracowanego przez dwie organizacje pozarządowe, Catholics for Free Choice oraz Likhaan¹⁶³, wynika, że żaden z filipińskich duchownych oskarżonych o wykorzystywanie seksualne nie był skutecznie ścigany sędawnie. Autorzy raportu wymienili przykłady zarzutów molestowania seksualnego dzieci wobec księży katolickich na Filipinach. Według ich ustaleń większość duchownych oskarżonych o wykorzystywanie zawarła z ofiarami ugody pozasądowe, została uwolniona od zarzutów albo przeniesiona do innych parafii przez swoich biskupów¹⁶⁴. Ponadto księża, przeciwko którym toczyły się procesy sądowe, byli po cichu przywracani do pracy duszpasterskiej.

W 2002 roku hierarchowie katolicki na Filipinach przeprosili za zgłoszone przypadki wykorzystywania seksualnego – między innymi molestowania dzieci – przez co najmniej 200 księży w ciągu ostatnich 20 lat. Jeden z arcybiskupów, były przewodniczący Konferencji Episkopatu, przyznał, że 200 spośród około 7000 filipińskich księży mogło się dopuścić „niewłaściwych zachowań seksualnych”, między innymi molestowania dzieci¹⁶⁵. Następnie, w 2003 roku, biskupi wprowadzili wytyczne dotyczące postępowania w wypadku przestępstw popełnionych przez duchownych.

W 2013 roku zarzuty dotyczące wykorzystywania seksualnego dzieci przez katolickich duchownych nadal się utrzymywały. Według misjonarza, który od 40 lat pracuje z dziećmi na Filipinach, tamtejsi biskupi katolicki ukrywają „szerzące się wykorzystywanie seksualne dzieci przez duchownych”. Jego zdaniem fakt, że przypadki molestowania seksualnego dzieci przez księży nie są ujawniane, stanowi „poważny problem”. „Mamy biskupów, którzy zatuszowali tak wiele przypadków wykorzystywania seksualnego, i wiemy, że to się nadal dzieje” – powiedział Shay Cullen, irlandzki ksiądz, założyciel fundacji People’s Recovery Empowerment Development Assistance Foundation, która była trzykrotnie nominowana do pokojowej Nagrody Nobla.

Próbując wyjaśnić politykę Kościoła, sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Filipin powiedział mediom, że w tej kwestii w Kościele obowiązuje jasna zasada – przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych są zgłaszane Watykanowi, a nie władzom świeckim¹⁶⁶. Krytyczni katolicki prawnicy na Filipinach kwestionują postępowanie Kościoła w reakcji na zarzuty wykorzystywania seksualnego wysuwane wobec księży i twierdzą, że tamtejszy

Kościół katolicki robi zdecydowanie za mało, aby zapewnić dzieciom ochronę. Katrina Legarda, dyrektor Krajowej Sieci Ochrony Dzieci – największej filipińskiej organizacji zajmującej się ochroną dzieci – uważa, że 14 lat po zakończeniu pierwszej sprawy karnej przeciwko księdzu oskarżonemu o wykorzystywanie seksualne dzieci (w 1999 roku oskarżony został uwolniony od zarzutów ze względu na brak dowodów) księża, wobec których wysunięto zarzut wykorzystywania seksualnego, nadal są przenoszeni do innych parafii albo wysyłani na przymusową emeryturę¹⁶⁷.

Afryka

W ostatnich latach pojawiły się także doniesienia na temat wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży w **Demokratycznej Republice Konga (DRK)**, kraju z największą populacją katolików na kontynencie afrykańskim¹⁶⁸. Nie udało nam się jednak znaleźć informacji o działaniach prawnych wobec księży podejrzanych o molestowanie.

Przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży zgłaszano jednak w wielu krajach sąsiadujących z DRK lub położonych w tym samym rejonie. Pewna liczba księży została oskarżona i stanęła przed sądem. Na przykład w 2011 roku w **Tanzanii** czterech księży z katolickiego zakonu rosminianów, pracujący w prowadzonej przez to zgromadzenie szkole z internatem, zostali oskarżeni o wielokrotną przemoc fizyczną i wykorzystywanie seksualne chłopców na terenie tej placówki w okresie od lat 50. do 70. XX wieku. W marcu 2013 roku grupa byłych uczniów tej szkoły złożyła w sądzie cywilnym w Leicester w Wielkiej Brytanii pozew o odszkodowanie przeciwko zakonowi rosminianów¹⁶⁹.

W **Ugandzie** w 2013 roku arcybiskup Kampali przyznał, że wie o kilku przypadkach krzywdzenia dzieci – między innymi wykorzystywania seksualnego – przez katolickich braci zakonnych w szkole z internatem, przeprosił ofiary i powołał komisję, która miała przeprowadzić dochodzenie w tej sprawie¹⁷⁰. Pewien ksiądz z diecezji Nebbi w Ugandzie został skazany na 10 lat więzienia za wykorzystywanie seksualne piętnastoletniej gosposi i zarażenie jej wirusem HIV¹⁷¹.

Wiele przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży katolickich zgłoszono w **Kenii**, jednak policja i władze kościelne zignorowały dużą część tych skarg¹⁷². Włoski ksiądz, który wcześniej prowadził katolickie schronisko dla bezdomnych w Brazylii, w 2009 roku został oskarżony o to, że przez wiele lat wykorzystywał seksualnie małych chłopców i pozwalał odwiedzającym jego placówkę obcokrajowcom na molestowanie dzieci. Mimo tych zarzutów został skierowany do pracy misyjnej w **Mozambiku**¹⁷³.

W **Zimbabwe** również zgłaszano przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych katolickich¹⁷⁴. W 2013 roku pewien Australijczyk domagał się prawnego zadośćuczynienia za wykorzystywanie seksualne, jakiego doświadczył w połowie lat 80. XX wieku z rąk jezuickiego księdza w szkole w Zimbabwe. Wcześniej, w 1997 roku, ów ksiądz przyznał się wykorzystywania seksualnego trzech chłopców, za co angielski sąd skazał go na trzy lata więzienia¹⁷⁵.

W **Senegalu** w 2005 roku pewien francuski ksiądz został skazany na osiem lat pozbawienia wolności i grzywnę w wysokości 34 000 euro za napaść seksualną, gwałt i próbę przekupstwa – przestępstw tych dopuścił się wobec sześciorga dzieci w wieku poniżej 15 lat¹⁷⁶. W **Burkina Faso** w 2010 roku były ksiądz wysunął zarzuty wykorzystywania wobec innych duchownych¹⁷⁷.

W **Afryce Południowej** pewien niemiecki ksiądz katolicki we wrześniu 2013 roku stanął przed sądem pod zarzutem napaści seksualnej na czterech chłopców podczas obozu kościelnego pod Johannesburgiem w 2008 roku. Duchownemu grozi również ekstradycja do Niemiec w związku z przestępstwami seksualnymi popełnionymi jeszcze przed wyjazdem do RPA¹⁷⁸. W Afryce Południowej w wielu innych przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych nie przeprowadzono jednak dochodzenia, a sprawcy nie stanęli przed sądem, mimo że władze kościelne wiedziały o ciężących na nich zarzutach. W marcu 2013 roku katolicki arcybiskup Durbanu powiedział w wywiadzie dla BBC, że zetknął się z przypadkami wykorzystywania seksualnego dzieci, którymi Kościół zajmował się wewnętrznie, nie zgłaszając ich policji¹⁷⁹. Już w 2002 roku ten sam arcybiskup powiedział dziennikarzowi BBC, że znanych mu jest kilkanaście przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży katolickich w różnych częściach kraju, które miały miejsce przed wielu laty¹⁸⁰. Przewodniczący Konferencji Episkopatu Republiki Południowej Afryki stwierdził, że w czasie 14 lat – od 1996 roku – na kontynencie afrykańskim odnotowano około 40 przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci w Kościele, które zostały zgłoszone władzom¹⁸¹. Jeden z arcybiskupów powiedział, że wykorzystywanie seksualne dzieci jest tak rozpowszechnione, iż istnieje pilna potrzeba poznania i zrozumienia przyczyn, z których sprawcy wykorzystywania krzywdzą dzieci, „zwłaszcza jeśli sprawca sam był ofiarą wykorzystywania”¹⁸².

Część IV

Brak przejrzystości i ukrywanie faktów przez Stolicę Apostolską

1. Przenoszenie księży-sprawców wykorzystywania do innych parafii – „terapia geograficzna”

„Przenieść, zapomnieć, zamieść pod dywan”

Wykorzystywanie seksualne dzieci przez duchownych katolickich było utrwalane przez pewną podstępną praktykę: gdy pojawiały się zarzuty molestowania, podejrzanych księży często po prostu przenoszono do innej parafii albo wysyłano na misję, gdzie nadal mieli bliski, niekontrolowany kontakt z dziećmi i gdzie ich przeszłość nie była znana. Praktyka ta, nazywana często *terapią geograficzną*, miała na celu „przeniesienie, zapomnienie i zamiecenie pod dywan” przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci, aby chronić instytucję¹⁸³. Niektórzy biskupi wybierali tę metodę pozbycia się sprawców (i uwolnienia od nich podległych sobie parafii), zamiast zmuszenia ich do przejścia na emeryturę, wykluczenia ze stanu kapłańskiego (i odsunięcia od kontaktów z dziećmi), czy też powiadomienia władz świeckich, między innymi policji.

Nieskończenie długa lista

Analiza listy księży przeniesionych do innych parafii ujawnia zdumiewające prawidłowości, takie jak regularne przenoszenie księży z Europy i Ameryki Północnej do krajów Afryki lub Ameryki Łacińskiej, zapewne w nadziei, że skandal ucichnie. Na przykład w Niemczech zakon jezuitów przyznał, że po odkryciu skandalu pedofilskiego z udziałem kilku nauczycieli z dwóch prowadzonych przezeń katolickich szkół, zakon pomógł podejrzany nauczycielom wyemigrować do Ameryki Południowej¹⁸⁴.

Kilka dochodzeń ujawniło liczne dowody wskazujące na tę praktykę i umożliwiło identyfikację wielu księży, którzy zostali przeniesieni¹⁸⁵. Przeprowadzona w kwietniu 2010 roku analiza doniesień medialnych z 21 krajów na sześciu kontynentach ujawniła 30 przypadków księży oskarżonych o wykorzystywanie seksualne, którzy zostali przeniesieni albo wyjechali za granicę – w niektórych wypadkach w celu ucieczki przed dochodzeniem policyjnym. Wielu z nich miało później dostęp do dzieci w innym kraju, a niektórzy ponownie dopuścili się wykorzystywania¹⁸⁶. Ksiądz, który przyznał się do molestowania w Los Angeles,

wyjechał na Filipiny, gdzie otrzymywał czeki od amerykańskich urzędników kościelnych, którzy radzili mu, aby nie ujawniał ich źródła. Inny ksiądz został uznany za winnego wykorzystywania seksualnego dzieci w Kanadzie, a następnie przeniesiony do Francji, gdzie sąd ponownie skazał go za molestowanie (w 2005 roku). Jeszcze innego duchownego przenoszono kilkakrotnie z Irlandii do Anglii i z powrotem, chociaż wiadano, że jest on sprawcą wykorzystywania seksualnego dzieci. Pewien ksiądz z Massachusetts, oskarżony o molestowanie przez co najmniej troje dzieci z okolic Bostonu, wyjechał do pracy z dziećmi z indiańskiego plemienia Kayapo w Brazylii i spędził tam 30 lat. Duchowny, który w 2006 roku złożył deklarację *nolo contendere* (podał się karze, nie przyznając się do winy) w sprawie napaści seksualnej na piętnastoletnią dziewczynkę w stanie Floryda, został przeniesiony do Indii, a następnie do Włoch. Kilku hinduskich księży, którzy molestowali dziewczęta w Stanach Zjednoczonych, zostało odesłanych do Indii i przywróconych do pracy w swych rodzimych diecezjach¹⁸⁷.

Dochodzenie przeprowadzone przez władze australijskie wykazało, że tamtejszy Kościół katolicki przenosił księży-sprawców wykorzystywania z diecezji do diecezji, czasami wysyłając ich za Morze Tasmana, do Nowej Zelandii (i w odwrotnym kierunku)¹⁸⁸.

Przyznanie się do praktyki przenoszenia księży

Były benedyktyn i krytyk polityki przenoszenia księży-sprawców wykorzystywania seksualnego powiedział: „Reguła jest taka, że jeśli jakiś ksiądz popada w kłopoty i sprawa może się zakończyć skandalem albo trafić na drogę prawną, wysyła się go na misję za granicę. [...] Robią wszystko, aby uniknąć skandalu”¹⁸⁹.

Niektórzy biskupi przyznali, że Kościół stosuje praktykę przenoszenia duchownych, a w odpowiedzi na krytykę wyjaśnili, że do niedawna hierarchia kościelna nie zdawała sobie sprawy z zagrożeń związanych z relokacją księży z parafii do parafii. W reakcji na śledztwo federalne dotyczące sposobu, w jaki kardynał Roger Mahony z archidiecezji Los Angeles próbował rozwiązać kryzys w jednej z podległych mu parafii, hierarcha powiedział: „Powtarzaliśmy wiele razy, że [...] nasze rozumienie tego problemu i sposób postępowania w takich wypadkach w ostatnim czasie ewoluowały. W przeszłości, kilkanaście czy kilkadziesiąt lat temu, ludzie nie zdawali sobie sprawy z powagi tego problemu i dlatego zamiast wykluczać sprawców ze stanu kapłańskiego, przenoszono ich w inne miejsce”¹⁹⁰.

2. Sprzeczne reakcje Stolicy Apostolskiej na wykorzystywanie seksualne dzieci

„W żadnym z tych dokumentów nie ma ani słowa na temat pomocy dla ofiar [...] Papież [...] mógłby jutro wstać i ogłosić: «Oto nasza polityka: pełne ujawnienie wszystkich przypadków władzom świeckim, całkowita izolacja i wykluczenie każdego duchownego, który został oskarżony o wykorzystywanie i którego sąd uznał za winnego, pełna otwartość i przejrzystość [...], usunięcie wszystkich barier utrudniających ściganie sprawców i ścisła współpraca z władzami świeckimi we wszystkich krajach». Tak, mógłby to zrobić”.

Ojciec Tom Doyle,
„Crimen Sollicitationis: An Interpretation”, 2006¹⁹¹

MARZEC 1962

Wydarzenie:

Stolica Apostolska wydaje tajne rozporządzenie, zatytułowane „O sposobie postępowania w przypadkach przestępstwa nagabywania seksualnego” (*Crimen sollicitationis*), opatrzone pieczęcią papieża Jana XXIII. List ten, adresowany do wysokich rangą duchownych na całym świecie, ujednolicił procedury postępowania w wypadku duchownych oskarżonych o wykorzystywanie seksualne¹⁹².

Analiza:

Dokument ten nakazuje ukrywanie przypadków wykorzystywania seksualnego i grozi ekskomuniką każdemu, kto ujawni informacje na temat toczącego się dochodzenia kościelnego¹⁹³. Punkt 11 mówi o „regule milczenia”: „należy z najwyższą starannością zachowywać te sprawy w całkowitej tajemnicy, a po ich rozstrzygnięciu i po wykonaniu podjętych decyzji winny na zawsze zostać okryte milczeniem”. Dokument ten odwodził duchownych od ujawniania informacji o wykorzystywaniu władzom świeckim. Został opublikowany wyłącznie po łacinie i miał być całkowicie tajny.

1983

Wydarzenie:

Rewizja Kodeksu prawa kanonicznego¹⁹⁴. Po zmianach kodeks bardziej zdecydowanie potępia wykorzystywanie seksualne dzieci przez duchownych.

Analiza:

Po wprowadzeniu zmian kodeks przewiduje wykluczenie ze stanu duchownego jako najsurowszą karę za wykorzystywanie seksualne dzieci, ale tylko w sytuacji, „gdy jest to uzasadnione”. Wprowadzono także krótki, pięcioletni okres przedawnienia, przed którego upływem można wnieść skargę dotyczącą wykorzystywania.

Sprawcy wykluczeni ze stanu duchownego pozostają na wolności i mogą nadal wykorzystywać seksualnie dzieci (nie podlegając kompetencji Stolicy Apostolskiej). Liczba duchownych, którzy zostali wykluczeni w wyniku oskarżenia o wykorzystywanie seksualne dzieci, pozostaje nieznana. Biskupi, którzy chcieli ukarać i wykluczyć ze stanu duchownego księży-sprawców molestowania, często rezygnowali, zniechęceni długim procesem biurokratycznym i prawno-kanonicznym oraz problemem pokrywania się jurysdykcji w Rzymie (jak wynika z dokumentów kościelnych oraz wywiadów przeprowadzonych z biskupami i specjalistami w dziedzinie prawa kanonicznego). Mimo reformy prawa kanonicznego biskupi nadal odsyłali teczkę dotyczące przypadków wykorzystywania seksualnego do różnych podmiotów watykańskich¹⁹⁵.

1996

Wydarzenie:

Arcybiskupi ze Stanów Zjednoczonych wnieśli skargę przeciwko księdzu Lawrence'owi Murphy'emu do watykańskiej Kongregacji Nauki Wiary, pełniącej funkcję wewnętrznego punktu kontaktowego i organu dochodzeniowego w sprawach dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci, której przewodniczył przyszły papież Benedykt XVI. Ksiądz Murphy, który zmarł w 1998 roku, był podejrzany o molestowanie seksualne 200 chłopców w szkole dla dzieci głuchoniemych (St. John's School for the Deaf) w St. Francis w stanie Wisconsin w latach 1950–1974.

Analiza:

W marcu 2010 roku wyszły na jaw dokumenty sugerujące, że kardynał Ratzinger, przyszły papież, nie zareagował na skargę wniesioną przez biskupów amerykańskich. Jedna z domniemych ofiar księdza Lawrence'a Murphy'ego powiedziała dziennikarzowi BBC, że kardynał od lat wiedział o tych oskarżeniach, a mimo to nie podjął żadnych działań¹⁹⁶. Co więcej, w ciągu 20 lat przewodniczenia Kongregacji Nauki Wiary przyszły papież nie podjął żadnych działań nawet wtedy, gdy przypadki pedofilii podważyły wiarygodność Kościoła w Stanach Zjednoczonych, Australii, Irlandii oraz innych krajach¹⁹⁷. Mimo że Benedykt XVI zdawał sobie sprawę ze skali skandalu pedofilskiego w Kościele – z racji swojej wcześniejszej funkcji przewodniczącego organu prowadzącego wewnętrzne dochodzenia w takich sprawach – za jego pontyfikatu Stolica Apostolska kontynuowała politykę tuszowania faktów¹⁹⁸.

KWIECIEŃ 2001

Wydarzenie:

Ukazuje się list apostolski „Sacramentorum sanctitatis tutela”, podpisany przez papieża Jana Pawła II¹⁹⁹. Nowe prawo kanoniczne zastępuje *Crimen sollicitationis*. Wykorzystywanie seksualne dziecka jest odtąd traktowane jako *delictum gravius* – ciężkie przestępstwo. Kongregacja Nauki Wiary przejmuje pełną i wyłączną odpowiedzialność za prowadzenie dochodzeń w przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci.

Analiza:

Prawo kanoniczne zobowiązuje duchownych do natychmiastowego zawiadomienia Kongregacji Nauki Wiary o każdym przypadku „noszącym znamiona prawdy”. Nie wspomina się ani słowem o obowiązku natychmiastowego zgłaszania takich przypadków władzom świeckim. Prawo kościelne milczy na temat kar dla biskupów i duchownych, którzy nie zareagują właściwie na zgłoszenie wykorzystywania.

KWIECIEŃ 2003

Wydarzenie:

Papieska Akademia Życia organizuje konferencję pod tytułem „Wykorzystywanie dzieci i młodych ludzi przez księży katolickich i osoby religijne” (sic!). Zaproszono na nią ośmiu niekatolickich psychiatrów, którzy wygłosili prelekcje adresowane do przedstawicieli niemal wszystkich watykańskich diecezji²⁰⁰. Eksperti zachęcają Kongregację Nauki Wiary do gromadzenia danych i stworzenia bazy danych na temat wykorzystywania seksualnego dzieci przez członków duchowieństwa. Panel ekspertów identyfikuje czynniki przyczyniające się do wykorzystywania dzieci przez duchownych: niezrozumienie powagi problemu przez hierarchów Kościoła, nadmierna koncentracja na unikaniu skandali, korzystanie z nieodpowiednich ośrodków terapeutycznych, błędnie rozumiana gotowość do wybaczenia oraz niedostateczna odpowiedzialność²⁰¹.

Analiza:

Urzednicy watykańscy zapytali: „Jak można uniknąć sytuacji, w której mężczyźni ze skłonnościami pedofilskimi mogą się ukrywać pod osłoną życia w celibacie?”. Badania wykazały, że „nie ma danych, które by sugerowały, iż katolicycy duchowni przystępują do stanu duchownego w celu uzyskania dostępu do dzieci i wykorzystywania ich”²⁰². Watykan wydaje się nadal nie pojmować istoty problemu. Do 2013 roku nie stworzył bazy danych dotyczącej przypadków wykorzystywania seksualnego.

2004

Wydarzenie:

Po konferencji z 2003 roku Watykan publikuje opracowanie „Wykorzystywanie seksualne w Kościele katolickim: perspektywa naukowa i prawna”²⁰³.

Analiza:

Prawo kanoniczne nadal nie nakłada na biskupów obowiązku natychmiastowego zgłaszania podejrzeń wykorzystywania seksualnego dzieci władzom świeckim.

Napisano w nim, że „nie ma miejsca na prymitywne taktyki obronne, takie jak zaprzeczanie, umniejszanie czy lekceważenie problemu, gdziekolwiek on występuje. Należy zachęcać do zgłaszania przypadków wykorzystywania kompetentnym władzom kościelnym i świeckim”.

KWIECIEŃ 2010

Wydarzenie:

Watykan wprowadza nowe procedury postępowania w przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży. „Przewodnik po podstawowych procedurach Kongregacji Nauki Wiary dotyczących zarzutów wykorzystywania seksualnego” opisuje pokrótce procedury obowiązujące Kongregację podczas prowadzenia dochodzeń w sprawie duchownych podejrzanych o wykorzystywanie seksualne. W dokumencie tym czytamy, że „w każdym wypadku należy przestrzegać prawa świeckiego dotyczącego zgłaszania przestępstw odpowiednim władzom”. Wytyczne KNW opisują środki tymczasowe, mające zapewnić bezpieczeństwo w trakcie dochodzenia lub postępowania prawnego prowadzonego przez władze świeckie: „Na etapie wstępnym i przed rozstrzygnięciem danej sprawy biskup może nałożyć środki zapobiegawcze, aby chronić społeczność, między innymi ofiary. Miejscowy biskup zawsze może chronić dzieci poprzez ograniczenie aktywności każdego z księży w swojej diecezji. To część władzy biskupiej, z której biskupi winni korzystać w takim stopniu, w jakim jest to konieczne, aby mieć pewność, że dzieciom nie dzieje się krzywda. Biskup może sprawować tę władzę wedle swojego uznania – przed, w trakcie i po zakończeniu postępowania kanonicznego”. Ponadto w wytycznych przedstawiono w zarysie wielopoziomowy system realizacji procedur i apelacji, obejmujący lokalnych biskupów, KNW i samego papieża²⁰⁴.

Analiza:

Wewnętrzny kodeks karny Stolicy Apostolskiej nadal przewiduje, że „jeśli duchowny zostanie uznany za winnego, [...] procesy karne mogą doprowadzić do nałożenia na niego kilku kar kanonicznych, z których najsurowsza polega na wykluczeniu go ze stanu duchownego”. Najgorsza kara przewidziana w prawie kanonicznym pozostawia więc sprawcę na wolności, umożliwiając mu krzywdzenie kolejnych dzieci. Wewnętrzne procedury kościelne nadal nie biorą pod uwagę dobra ofiar ani nie przewidują kar dla duchownych, którzy zareagowali niewłaściwie na zgłoszone wykorzystywanie. Umieszczono w nich zapis, że „w trakcie procedur można zająć się bezpośrednio kwestią odszkodowania”. Mimo to kwota odszkodowań otrzymanych przez ofiary od samej Stolicy Apostolskiej nadal jest równa zeru.

MARZEC 2010

Wydarzenie:

Papież Benedykt XVI w liście pasterskim przeprosza ofiary wykorzystywania seksualnego przez duchownych w Irlandii. Zwracając się do Kościoła katolickiego w tym kraju, pisze: „Musicie zmierzyć się z problemem wykorzystywania seksualnego, do jakiego doszło w irlandzkiej społeczności katolickiej. Trzeba to uczynić z odwagą i determinacją. [...] Aby wyleczyć tę głęboką ranę, Kościół irlandzki musi najpierw uznać przed Bogiem i przed ludźmi ciężkie grzechy popełnione przeciwko bezbronny dzieciom”²⁰⁵.

Analiza:

Ta prośba o wybaczenie była adresowana wyłącznie do ofiar w Irlandii. Papież nie skierował podobnych przeprosin do innych krajów, a co za tym idzie – nie uznał tysięcy ofiar w innych częściach świata. Benedykt XVI nie wezwał do żadnych działań dyscyplinarnych ani nie uznał odpowiedzialności samej Stolicy Apostolskiej – zwłaszcza od 2001 roku, kiedy to dekret papieski (*motu proprio*) nałożył na Kongregację Nauki Wiary odpowiedzialność za podejmowanie działań w wypadku poważnych przestępstw, takich jak wykorzystywanie seksualne dzieci²⁰⁵.

MAJ 2011

Wydarzenie:

Watykan publikuje „Okólnik do Konferencji Episkopatów w sprawie opracowania «Wytycznych» dotyczących sposobów postępowania w przypadku nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich”, adresowany do wszystkich biskupów²⁰⁷. Nowe wytyczne mają zapobiegać dalszemu wykorzystywaniu dzieci przez duchownych poprzez nakazanie biskupom na całym świecie, aby przestrzegali surowych zasad dotyczących postępowania z księżmi, którzy dopuścili się nadużyć seksualnych.

Analiza:

List zapewnia biskupom autonomię i nie wprowadza żadnych sankcji wobec biskupów nadzorujących duchownych-sprawców wykorzystywania za nieprzestrzeganie zaleceń Watykanu. Biskupi mają zgłaszać przypadki nadużyć seksualnych władzom świeckim tylko wtedy, gdy można to uczynić „bez szkody dla sakramentalnego forum wewnętrznego”. Jeśli chodzi o postępowanie w konkretnych przypadkach wykorzystywania, list jednoznacznie stawia indywidualny osąd biskupów ponad świeckimi mechanizmami kontroli, które zostały wprowadzone w niektórych krajach, między innymi w Stanach Zjednoczonych i w Irlandii. Starając się zadbać o to, aby biskupi zachowali niezależność, Stolica Apostolska ryzykuje utrwalenie sytuacji, w której hierarchowie kościelni przedkładają ochronę podległych sobie księży nad dobro parafian – bez większych reperkusji²⁰⁸.

WRZESIEŃ 2011

Wydarzenie:

Stolica Apostolska przedkłada drugi raport okresowy Komitetowi Praw Dziecka ONZ²⁰⁹.

Analiza:

Przedłożony raport zawierał niewystarczające informacje na temat wielu przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci na całym świecie.

LUTY 2012

Wydarzenie:

Watykan organizuje w Rzymie szczyt poświęcony postępowaniu Kościoła w wypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży. Jego celem jest opracowanie wytycznych dotyczących sposobów postępowania z duchownymi-sprawcami wykorzystywania oraz wspierania policji w ściganiu przestępstw popełnionych przez księży. Biskupi z ponad 100 krajów i główni przełożeni 32 zakonów religijnych biorą udział w czterodniowych dyskusjach.

Analiza:

Tylko jedna ofiara – pewna kobieta z Irlandii – została zaproszona do uczestnictwa w szczycie, żadne inne ofiary ani organizacje broniące praw ofiar nie mogły wziąć w nim udziału. Grupy zrzeszające ofiary molestowania uznały ów szczyt za kolejny „zabieg PR-owy Watykanu”²¹⁰.

KWIECIEŃ 2013

Wydarzenie:

Nowy papież Franciszek wydaje oświadczenie, w którym zaleca biskupowi Muellerowi, prefektowi Kongregacji Nauki Wiary, aby „podejmował zdecydowane działania w przypadkach wykorzystywania seksualnego, koncentrując się przede wszystkim na ochronie osób małoletnich, niesieniu pomocy tym, którzy doświadczyli tego rodzaju przemocy w przeszłości (oraz) realizowaniu niezbędnych procedur wobec tych, którzy są winni”²¹¹.

Analiza:

Oświadczenie papieża jest mało precyzyjne i nie wymaga działań poddających się pomiarom statystycznym. Nadal nie wiadomo, ile spośród wszystkich spraw, którymi zajmowała się Kongregacja Nauki Wiary, zostało zgłoszonych władzom świeckim.

LIPIEC 2013

Wydarzenie:

Papież Franciszek wydaje nowy dekret, który zawiera szerszą definicję kategorii „przestępstwa przeciwko osobom małoletnim”²¹².

Analiza:

Nowe prawo dotyczy tylko około 5000 duchownych i świeckich, którzy mieszkają i pracują na terenie Państwa Miasto Watykan. Różni się więc od prawa kanonicznego, które obowiązuje w całym Kościele katolickim.

LISTOPAD 2013

Wydarzenie:

Do 1 listopada Stolica Apostolska powinna odpowiedzieć na listę pytań i problemów sformułowanych przez Komitet Praw Dziecka po analizie sprawozdania Stolicy Apostolskiej²¹³. Stolica Apostolska odpowiada jednak z niemal miesięcznym opóźnieniem, a jej odpowiedź, datowana na 27 listopada, ukazuje się dopiero 3 grudnia, jedynie w internecie. Pytania dotyczą między innymi tego, czy księżom, zakonnikom i zakonnikom winnym przestępstw seksualnych pozwalano na dalszy kontakt z dziećmi, jakie działania wobec nich podejmowano, czy Kościół wymagał od duchownych, aby zgłaszali przypadki wykorzystywania władzom świeckim, i czy zdarzało się, że skargi dotyczące nadużyć seksualnych były wyciszane.

Analiza:

Stolica Apostolska nie udzieliła zadowolających odpowiedzi na pytania zadane przez Komitet Praw Dziecka. W szczególności pytanie nr 11, dotyczące skandalu pedofilskiego²¹⁴, zostało w dużej mierze zignorowane – Stolica Apostolska nie ujawniła pełnych informacji na temat wszystkich przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży, zakonników i siostry zakonne. W swojej niejasnej odpowiedzi Stolica Apostolska stwierdziła, że jest „odrębna i różna” od Kościoła rzymskokatolickiego i ponosi odpowiedzialność jedynie za to, co się dzieje w obrębie Państwa Miasto Watykan. W ten sposób obarczyła winą rządy poszczególnych krajów za brak zadośćuczynienia za wykorzystywanie seksualne, którego dopuścili się księża oraz inni sprawcy związani z Kościołem na całym świecie. Jak jednak pokazano wcześniej, Stolica Apostolska realizuje rygorystyczną politykę dotyczącą sprawozdawczości i nadzoru wewnętrznego. Ponadto Stolica Apostolska stwierdziła, że nie ma zwyczaju ujawniać informacji na temat dyscypliny religijnej duchownych, chyba że zostanie o to poproszona przez władze kraju, w którym pracuje konkretny ksiądz. Podkreśliła, że zmieniła kryteria naboru księży i zrewidowała prawo kościelne, aby zadbać o odpowiednią dyscyplinę duchownych²¹⁵.

GRUDZIEŃ 2013

Wydarzenie:

Watykan ogłasza, że powoła „specjalny komitet”, aby poprawić metody ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w Kościele. Następuje to po serii poufnych spotkań papieża Franciszka ze specjalną komisją złożoną z ośmiu kardynałów, podczas których omawiano problemy administracji watykańskiej. Owa komisja ekspercka zostaje upoważniona do „badania tych kwestii i przedstawiania konkretnych rekomendacji” papieżowi i Watykanowi²¹⁶.

Analiza:

To krok w dobrym kierunku, który pokazuje, że nowy papież jest gotowy zmierzyć się z problemami administracyjnymi, z jakimi boryka się Kościół katolicki. Nowo powołany komitet powinien być jednak otwarty na kontakt ze społeczeństwem obywatelskim poprzez troskę o przejrzystość swoich działań. Powinien również rozważyć wzmocnienie polityki Stolicy Apostolskiej dotyczącej współpracy z władzami świeckimi oraz przekazywania spraw policji i prokuraturze.

3. Potrzeba autentycznych zmian w polityce Stolicy Apostolskiej

Kryzys pedofilski nadal szaleje w katolickim sercu Europy i w wielu innych krajach, w których dominuje religia katolicka²¹⁷. Stolica Apostolska wykazuje coraz większą świadomość powagi i skali problemu wykorzystywania seksualnego dzieci przez duchownych, jak dotąd jednak nie pociągnęło to za sobą zdecydowanych działań zmierzających do tego, aby zarzuty wykorzystywania seksualnego dzieci były zgłaszane odpowiednim władzom świeckim i przez nie badane i aby sprawcy nie pozostawali bezkarni (dotyczy to także przypadków wykorzystywania seksualnego z przeszłości). Niestety, Stolica Apostolska dotąd nie wprowadziła w życie reform i zmian prawnych. Jeszcze w 2013 roku – wiele lat po wybuchu skandalu pedofilskiego w Kościele – reformy te były nadal mało precyzyjne. Nie ma wytycznych, które dotyczyłyby bezpośrednio dbałości o dobro ofiar, a wieloma poważnymi przypadkami nadal zajmuje się wyłącznie Kongregacja Nauki Wiary, nie przekazując ich świeckim sądom.

Niezależnie od tego, czy reakcje Watykanu służą ochronie instytucji, czy też są po prostu błędnie interpretowane, skutek jest taki, że Watykan – podobnie jak w przeszłości – przejawia niezdolność do skutecznego radzenia sobie z problemem wykorzystywania. Nie istnieje przejrzysty, klarowny system, umożliwiający radzenie sobie z tym problemem w skali globalnej, w całym Kościele katolickim. Przejrzystość – w postaci pełnego ujawnienia informacji o wykorzystywaniu zewnętrznym organom wymiaru sprawiedliwości – stanowi pomost między intencją a jej realizacją. Watykan powinien przedłożyć pełne ujawnienie informacji ponad chronienie własnej reputacji.

Kościół katolicki jest przeciwny przemocy. Głosi, że wszyscy ludzie mają przyrodzoną godność i wartość. Mimo to od dziesięcioleci Kościół nie reagował właściwie na przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci. Informacje o systemowej zmianie polityki Watykanu pod przywództwem papieża Franciszka stanowią przesłankę do optymistycznego spojrzenia na jego pontyfikat²¹⁸.

Część V

Co możesz zrobić?

Jak wspomniano wcześniej, celem tego raportu było zebranie dostępnych informacji i uzyskanie całościowego obrazu skali wykorzystywania seksualnego dzieci

w Kościele katolickim na całym świecie. Jest to raport wstępny. Jego zaktualizowana wersja ukaże się po tym, jak Komitet Praw Dziecka oceni działania Stolicy Apostolskiej w tym zakresie. Wersja zaktualizowana będzie zawierała rekomendacje dla różnych podmiotów. Tymczasem:

1. Weź udział w badaniach

Zapraszamy osoby zainteresowane, aby kontaktowały się z nami i przekazywały nam swoje opinie na temat tego raportu oraz dodatkowe informacje. Skontaktuj się z nami, jeśli:

- możesz potwierdzić lub podważyć informacje przedstawione w raporcie przy użyciu danych pochodzących z toczących się procesów sądowych;
- dysponujesz informacjami na temat innych procesów sądowych. W niniejszym raporcie wstępnym wspomniano o pewnej liczbie spraw sądowych przeciwko duchownym lub przeciwko samemu Kościołowi. Jesteśmy świadomi, że jest to tylko niewielki ułamek wszystkich procesów prawnych. Pragniemy stworzyć bazę danych zawierających informacje o sprawach sądowych, z której mogliby korzystać bezpłatnie prawnicy, ofiary i grupy wsparcia.

CRIN pracuje w językach arabskim, angielskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim.

2. Dołącz do innych

Możesz dołączyć do światowej grupy obrońców praw dzieci. Napisz do nas na adres: info@crin.org, aby stać się częścią tworzonej przez nas sieci.

- Budujemy sieć aktywistów, organizacji pozarządowych, grup wsparcia i innych – daj nam znać, czy chciałbyś być jej częścią.
- Jeśli jesteś prawnikiem mającym doświadczenie w pracy z podobnymi przypadkami (albo chciałbyś z nimi pracować), skontaktuj się z nami, byśmy mogli umieścić Twoje nazwisko i dane kontaktowe w naszej sieci prawników.
- Możecie także wspierać się nawzajem za pośrednictwem fantastycznych blogów prowadzonych przez ofiary i grupy wsparcia. Ich lista znajduje się w zakładce *Campaigns* na naszej stronie, www.crin.org.

3. Przed posiedzeniem Komitetu Praw Dziecka

- **Napisz na Twitterze:** papież Franciszek ma na Twitterze oficjalny profil, obserwowany przez ponad trzy miliony osób. Co interesujące, konto papieża samo obserwuje zaledwie osiem innych profili. Podobnie, konto Vatican News ma ponad 180 tysięcy obserwujących, ale samo nie obserwuje żadnego profilu.

Powiedzmy im, co tak naprawdę się dzieje. Pisz wiadomości do @Pontifex_In oraz @news_va_en przed, i w trakcie styczniowego przeglądu (oceny), stosuj i obserwuj hashtag #HolySeeConfess. W zakładce *Guides* znajdziesz przykładowe tweety.

- Zbierz grupę i oglądajcie posiedzenie na dużym ekranie: grupa organizacji pozarządowych transmituje na żywo (metodą przesyłania strumieniowego) posiedzenia organów traktatowych ONZ (między innymi Komitetu Praw Dziecka): <http://www.treatybodywebcast.org/>.

Komitet zamierza opublikować swoje spostrzeżenia końcowe (podsumowanie rozmów z przedstawicielami Państwa i zalecenia Komitetu) na temat oceny Stolicy Apostolskiej 5 lutego 2014 roku. Po upublicznieniu tych uwag będzie można angażować się w tę kampanię na więcej sposobów. Aby być na bieżąco, zaglądaj na naszą stronę internetową i obserwuj hashtag #HolySeeConfess na Twitterze.

Przedruk za zgodą wydawcy, tłumaczenie redakcyjne,
niekonsultowane z wydawcą. © Child Rights International Network 2014

Tłumaczenie: Agnieszka Nowak-Młynikowska

Przypisy

- 1 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en
- 2 Zob. np.: <http://www.economist.com/blogs/erasmus/2013/07/vatican-and-un>;
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/vaticancityandhollysee/10170080/UNTells-Vatican-to-hand-over-details-of-child-sex-abuse-cases.html>;
http://www.huffingtonpost.com/alison-winfield-burns/at-the-vatican-noir_b_3571143.html
- 3
- 4 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Session-Details1.aspx?SessionID=851&Lang=en

- 5 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en
- 6 <http://www.vaticanstate.va/content/vaticanstate/en/stato-e-governo/storia.html>
- 7 <http://www.vaticanstate.va/content/vaticanstate/en/stato-e-governo/note-general/origini-e-natura.html>;
<http://www.aloha.net/~mikesch/treaty.htm>
- 8 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vt.html>
- 9 http://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/documents/rc_seg-st_20010123_holy-see-relations_en.html
- 10 <http://www.un.org/en/members/nonmembers.shtml>;
<http://www.holyseemission.org/about/index.aspx>
- 11 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vt.html>
- 12 Catholics for Choice, Shadow Raport 2002, s. 3, <http://www.catholicsforchoice.org/topics/other/documents/2002rightsofthechildshadowreport.pdf>
- 13 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=VAT&Lang=EN
- 14 http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en#EndDec. Stolica Apostolska zatwierdziła następującą deklarację do OPAC: „Stolica Apostolska na podstawie artykułu 3, paragraf 2 Protokołu oświadcza, że zgodnie z regulacjami dot. Gwardii Szwajcarskiej zatwierdzonymi w 1976 roku, uznaje, że rekrutacja dla jej członków jest dobrowolna oraz że wiek minimalny wynosi 19 lat.” (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-b&chapter=4&lang=en#EndDec). Nie zostały zarejestrowane żadne zastrzeżenia ani oświadczenia do OPSC. (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en)
- 15 Zob. np.: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>,
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G94/195/85/PDF/G9419585.pdf?OpenElement>
- 16 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2f15%2fAdd.46&Lang=en
- 17 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=VAT&Lang=EN
- 18 <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs65.htm>
- 19 Pełna lista jest dostępna na stronie: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs65.htm>
- 20 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en;
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25204805>
- 21 Pisemna odpowiedź, s. 1, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en
- 22 Pisemna odpowiedź, s. 18, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en
- 23 http://www.vatican.va/archive/ENG1104/_INDEX.HTM
- 24 <http://www.vaticanstate.va/content/vaticanstate/en/stato-e-governo/legislazione-enormativa/leggi-edecreti.html>
- 25 http://www.vatican.va/archive/ENG1104/_INDEX.HTM
- 26 http://www.davidfriedman.com/Academic/Course_Pages/legal_systems_very_different_12/Papers_12/CanonLaw_Littleton_12.htm
- 27 Prawo kanoniczne, art. 1340 § 1, http://www.vatican.va/archive/ENG1104/_P4Z.HTM
- 28 Prawo Kanoniczne, art. 1336 § 1, http://www.vatican.va/archive/ENG1104/_P4y.HTM

- 29 Prawo Kanoniczne, art. 1331 § 1 i 2, http://www.vatican.va/archive/ENG1104/___P4X.HTM
- 30 Raport „Fighting for the Future: Adult Survivors Work to Protect Children and End the Culture of Clergy Sexual Abuse” przygotowany przez Centre for Constitutional Rights w imieniu Survivors Network for Those Abused by Priests, przesłany 28 lutego 2013 roku do Komitetu Praw Dziecka ONZ, s. 4. Pobrane z: <http://www.ccrjustice.org/files/SNAPpercent20Shadow%20Report%20to%20UN%20CRC.pdf>.
- 31 Ibid., s. 5–6.
- 32 <http://www.nytimes.com/2010/07/02/world/europe/02pope.html?pagewanted=all>
- 33 <http://www.jjay.cuny.edu/churchstudy/main.asp>;
http://www.bishop-accountability.org/reports/2004_02_27_JohnJay/index.html;
<http://www.americancatholic.org/news/clergysexabuse/johnjaycns.asp>;
http://www.huffingtonpost.com/thomas-g-plante-phd-abpp/clergy-sex-abuse-report-1_b_866789.html
- 34 <http://www.childabusecommission.ie/publications/index.html>;
<http://www.theguardian.com/world/2009/may/20/irish-catholic-schools-child-abuse-claims>;
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/8059826.stm>; http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/20_05_09_abuse.pdf
- 35 <http://www.justice.ie/en/JELR/Pages/PB09000504>;
<http://www.dacoi.ie/>
- 36 <http://www.rte.ie/news/2010/0811/134381-abuse/>
- 37 <http://www.rte.ie/news/2010/1211/295410-abuse/>
- 38 http://www.nytimes.com/2010/09/11/world/europe/11belgium.html?_r=0;
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/8639253.stm>;
<http://www.bbc.co.uk/news/10407559>; <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11260290>;
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/belgium/7999965/Belgian-catholic-church-needs-more-time-to-deal-with-childabuse.html>
- 39 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/8558311.stm>; <http://edition.cnn.com/2011/12/16/world/europe/netherlands-church-sex-abuse/>; <http://www.theguardian.com/world/2011/dec/16/children-dutch-catholic-institutions-abused>
- 40 <http://www.dw.de/catholic-church-in-germany-calls-off-study-on-sexual-abuse/a-16507382>
- 41 <http://www.bbc.co.uk/news/10407559>
- 42 <http://www.parliament.vic.gov.au/fcdc/inquiries/inquiry/340>
- 43 <http://www.abc.net.au/news/2013-04-30/catholic-church-paid-2430m-to-child-abusevictims/4660982?site=melbourne>
- 44 Betrayal of Trust, s. xxxi. Pobrane z: <http://www.parliament.vic.gov.au/fcdc/inquiries/article/1788>
- 45 Więcej informacji: <http://www.childabuseroyalcommission.gov.au/>
- 46 <http://www.smh.com.au/national/archbishop-admits-spectacular-bungling-of-child-abusecase-20131211-2z5pu.html#ixzz2piMtOqIJ>
- 47 <http://www.childabuseroyalcommission.gov.au/our-work/about-the-royal-commission/>
- 48 <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=11336777>; <http://www.theguardian.com/world/2010/mar/28/pope-paedophile-priests-italy>
- 49 <http://www.abc.net.au/news/2013-10-03/catholic-church-tried-to-strike-deal-with-policeover-childsex/4997774>
- 50 <http://www.bishop-accountability.org/settlements/>

- 51 http://www.nbcnews.com/id/19762878/ns/us_news-life/t/la-archdiocese-settle-suitsmillion/#.UmpEJrMgqlh
- 52 <http://www.bishop-accountability.org/settlements/>,
http://usatoday30.usatoday.com/news/religion/2009-03-31-catholic-abuse_N.htm;
http://articles.philly.com/2012-06-25/news/32394491_1_canon-lawyer-catholic-priests-catholic-bishops
- 53 <http://www.bishop-accountability.org/settlements/>
- 54 <http://www.bishop-accountability.org/bankruptcy.htm>
- 55 http://www.nbcnews.com/id/19762878/ns/us_news-life/t/la-archdiocese-settle-suitsmillion/#.UnEvkLOvg5a;
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/6900129.stm>; <http://articles.latimes.com/2007/jul/15/local/me-priests15>
- 56 <http://www.reuters.com/article/2013/03/13/us-usa-church-abuse-idUSBRE92B15D20130313>;
<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-21765850>;
<http://www.dw.de/los-angeles-archdiocese-pays-10-million-to-settle-abuse-cases/a-16666880>
- 57 http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories5/091003_settlement.htm
- 58 <http://www.nytimes.com/2004/04/21/us/boston-archdiocese-to-sell-land-to-raise-100-million.html>
- 59 <http://www.reuters.com/article/2013/03/13/us-usa-church-abuse-idUSBRE92B15D20130313>;
<http://edition.cnn.com/2013/03/12/us/california-archdiocese-lawsuit/>
- 60 <http://www.abc.net.au/news/2010-05-17/archbishops-handling-of-abuse-claims-challenged/830124>
- 61 <http://www.abc.net.au/news/2010-05-17/archbishops-handling-of-abuse-claims-challenged/830124>;
<http://www.brokenrites.org.au/drupal/node/54>
- 62 <http://info.catho.be/2013/07/04/belgique-168-victimes-dabus-sexuels-ont-deja-ete-indemnisees/>;
http://www.barreaudebruxelles.be/La_Lettre/document/divers/proarbabusreglement.pdf;
<http://www.centre-arbitrage-abus.be/contact.html>
- 63 <http://www.tagesspiegel.de/politik/katholische-kirche-gibt-jedem-missbrauchsopfer-bis-zu-5000euro/3904972.html>
- 64 http://articles.philly.com/2012-06-25/news/32394491_1_canon-lawyer-catholic-priestscatholic-bishops;
<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-18973996>;
http://www.nytimes.com/2012/07/25/us/philadelphia-church-official-to-be-sentenced-in-abuse-case.html?_r=0
- 65 <http://www.nytimes.com/2012/09/07/us/kansas-city-bishop-convicted-of-shielding-pedophile-priest.html>
- 66 <http://www.nytimes.com/1993/12/07/us/former-catholic-priest-sentenced-to-18-to-20-years-for-sex-crimes.html>
- 67 <http://www.nytimes.com/1994/04/15/nyregion/parish-priest-is-sentenced-in-sexualassault-of-boys.html>
- 68 <http://www.nytimes.com/2003/05/28/us/priest-sentenced-to-20-years-for-molesting-21-children.html>
- 69 <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=950CE4D6123AF935A25751C0A9639C8B63>
- 70 http://www.lexpress.fr/actualite/societe/10-ans-pour-un-pretre-pedophile_460911.html;
<http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2001/02/2001-02-10-priest.htm>;

- <http://www.apostasie.org/french/pedo/fait.html>
- 71 http://www.lemonde.fr/societe/article/2005/06/25/le-pere-lefort-condamne-a-huitannees-de-prison_666174_3224.html
- 72 http://www.lemonde.fr/societe/article/2005/09/21/denis-vadebonc-ur-a-etecondamne-a-12-ans-de-reclusion-criminelle_691419_3224.html;
http://www.lefigaro.fr/2006/09/22/01001-20060922ARTFIG90030-l_eveque_de_meaux_partie_civile_au_proces_d_un_pretre_pedophile.php
- 73 <http://tempsreel.nouvelobs.com/societe/20010829.OBS7884/l-abbe-bissey-renonce-ason-appel.html>;
http://www.lexpress.fr/actualite/societe/justice/le-secret-de-la-confession-jusqu-ou_493078.html
- 74 http://www.lexpress.fr/actualite/societe/10-ans-pour-un-pretre-pedophile_460911.html;
http://www.lefigaro.fr/2006/09/22/01001-20060922ARTFIG90030-l_eveque_de_meaux_partie_civile_au_proces_d_un_pretre_pedophile.php
- 75 http://www.liberation.fr/societe/2000/10/07/dix-huit-ans-de-prison-pour-l-abbe-bissey_339843
- 76 www.dw-world.de/dw/article/0,,5224213,00.html
- 77 <http://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/missbrauch-katholische-kirche-zieht-bilanzfuer-opfer-hotline-a-878148.html>;
<http://www.hilfe-missbrauch.de/>
- 78 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/devon/7085067.stm>
- 79 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/devon/6972151.stm>
- 80 <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-york-north-yorkshire-14807926>
- 81 <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-17310911>;
<http://www.stokesentinel.co.uk/Priestsex-trial-Boy-disgusted-abuse-priest/story-15041836-detail/story.html>
- 82 <http://www.birminghammail.co.uk/news/local-news/catholic-church-knew-pervertpriest-230735>;
<http://www.birminghammail.co.uk/news/local-news/walsall-paedophile-priestvictim-reveals-229957>;
<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/8080643/Priestjailed-for-21-years-on-child-abuse-charges.html>
- 83 <http://www.moustique.be/actu-societe/12705/Pedophilie-chez-les-petres-la-loi-du-silence>
- 84 http://infocatho.cef.fr/fichiers_html/archives/2000/20next/semainepercent2043/20nx43europeg.html;
http://archives.lesoir.be/le-pretre-pedophile-aura-nie-jusquau-dernier-moment-au_t-20001025-Z0JV69.html
- 85 <http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1104132/2010/05/10/Dossier-tegen-priester-Jef-V-d-O-wordt-heropend.dhtml>
- 86 http://www.katholiekederland.nl/actualiteit/2005/detail_objectID573995_FJaar2005.html
- 87 <http://www.perthnow.com.au/news/breaking-news/belgian-bishop-resigns-over-paedophile-scandal/story-e6frg12u-1225857471599>;
<http://www.knack.be/nieuws/belgie/priesterborremans-veroordeeld-wegens-seksueel-misbruik/article-normal-8072.html>
- 88 <http://www.spiritualia.be/blogs/angelus/2008/5/kalmthoutse-parochiepastoor-werd-totkinderpornopriester-benoemd.html>

- 89 <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=11336777>;
<http://www.theguardian.com/world/2010/mar/28/pope-paedophile-priests-italy>
- 90 <http://www.bbc.co.uk/news/10407559>;
http://www.bishop-accountability.org/news2009/01_02/2009_01_22_Tessadri_NoiVittime_en.htm;
<http://espresso.repubblica.it/palazzo/2009/01/22/news/noi-vittime-dei-preti-pedofili-1.11787>
- 91 http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/05/17/actualidad/1368820763_393234.html
- 92 <http://www.abc.es/local-aragon/20131130/abci-detenido-sacerdote-apropiacion-indebida-201311300040.html>
- 93 <http://www.elmundo.es/elmundo/2013/06/09/andalucia/1370769517.html>
- 94 http://elpais.com/elpais/2013/04/01/inenglish/1364819232_671269.html
- 95 Listę aktualnych spraw sądowych można zobaczyć na stronie: <http://www.brokenrites.org.au/drupal/node/236>.
- 96 <http://www.theage.com.au/victoria/paedophile-priest-gerald-ridsdale-admits-new-childsex-offences-20131118-2xq2e.html>
- 97 <http://www.theage.com.au/victoria/convicted-paedophile-priest-michael-glennon-dies-injail-20140101-305u5.html>
- 98 <http://www.theage.com.au/victoria/damage-and-misery-14-years-jail-for-christian-brother-20110808-1iibn.html>
- 99 <http://www.theaustralian.com.au/news/nation/parents-angry-as-abusing-teacher-getsonly-10-years-for-sexual-abuse/story-e6frg6nf-1225934051173>
- 100 <http://www.brokenrites.org.au/drupal/node/165>
- 101 <http://www.abc.net.au/news/2013-10-17/paedophile-priest-david-rapson-sentenced/5027930>
- 102 <http://www.theaustralian.com.au/news/nation/former-priest-frank-gerard-klep-pleadsguilty-to-sex-abuse-of-boys/story-e6frg6nf-1226773359216>
- 103 <http://www.heraldsun.com.au/news/law-order/high-profile-priest-fr-julian-fox-in-court-onchild-sex-charges/story-fnat79vb-1226629859582>;
<http://www.brokenrites.org.au/drupal/node/236>
- 104 <http://www.vaticancrimes.us/2013/03/pope-francis-concealed-another-pederast.html>;
<http://www.lanacion.com.ar/965212-la-historia-secreta-del-cura-condenado-por-abuso-sexual>
- 105 <http://www.vaticancrimes.us/2013/03/pope-francis-concealed-another-pederast.html>;
<http://www.lanacion.com.ar/965212-la-historia-secreta-del-cura-condenado-por-abuso-sexual>
- 106 <http://www.vaticancrimes.us/2013/03/pope-francis-concealed-another-pederast.html>;
<http://www.lanacion.com.ar/965212-la-historia-secreta-del-cura-condenado-por-abuso-sexual>; <http://www.infojusnoticias.gov.ar/provinciales/otro-cura-condenado-por-abuso-sexual-pidesalidas-transitorias-611.html>
- 107 http://www.noticiaslaregion.com.ar/index.php?option=com_k2&view=item&id=832:eltribunal-penal-n%C2%B0-1-conden%C3%B3-a-cuatro-a%C3%B1os-de-prisi%C3%B3n-al-sacerdote-chomin-por-abuso-sexual-a-una-menor&Itemid=202&tmpl=component&print=1
- 108 http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/09/25/actualidad/1380128344_997319.html
- 109 <http://www.lacapital.com.ar/la-region/Murioacute-monsentildeor-Edgardo-Storni-exarzobispo-acusado-de-abuso-sexual-20120221-0017.html>
- 110 http://www.crin.org/email/crinmail_detail.asp?crinmailID=3292#se

- 111 <http://www.cooperativa.cl/noticias/pais/policial/pedofilia/cura-tato-ya-esta-en-libertad/2012-11-26/193102.html>
- 112 <http://www.emol.com/noticias/nacional/2011/05/13/481447/condenan-a-diez-anos-decarcel-a-ex-parroco-de-melipilla-por-explotacion-sexual.html>
- 113 <http://www.protegeatushijos.org/inicio/2012/10/9/sacerdotes-chilenos-marco-antonioordenes-francisco-jose-cox.html#.Unven5R5wtw>
- 114 http://www.mercuriovalpo.cl/prontus4_noticias/site/artic/20110219/pags/20110219000405.html;
<http://www.biobiochile.cl/2013/10/08/abogado-de-denunciantes-de-karadima-senalo-queera-normal-que-arzobispado-niegue-las-acusaciones.shtml>
- 115 http://www.nytimes.com/2010/03/16/world/europe/16church.html?_r=0
- 116 <http://www.sueddeutsche.de/bayern/fall-riekofen-pfarrer-gesteht-missbrauch-von-ministranten-1.272072>;
<http://www.welt.de/regionales/muenchen/article1790778/Paedophiler-Pfarrer-von-Riekofen-packt-aus.html>
- 117 Längere Verjährungsfristen: Bundestag stärkt Rechte von Missbrauchsopfern. *Der Spiegel*, 14 marca 2013. Pobrane z: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundestag-staerktrechte-von-misshandelten-kindern-a-888998.html>.
- 118 Ohio Senate Bill 17, 126th General Assembly.
- 119 Survivors Network of those Abused by Priests. „Indiana Senate Bill No. 371: Digest of introduced Bill”. Pobrane z: http://www.snapnetwork.org/legislation/in_statute_bill.htm.
- 120 Survivors Network of those Abused by Priests „Florida legislators draft bill to aid clergy victims”, 30 czerwca 2002. Pobrane z: http://www.snapnetwork.org/legislation/Florida_legislators.htm.
- 121 Projekt Ustawy California 131, 24 stycznia 2013. Pobrane z: http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billNavClient.xhtml?bill_id=201320140SB131.
- 122 Zob.: *Stubbings vs Webb* (1993) 2 WLR 120.
- 123 Zob.: *A vs. Hoare* (2008) UKHL 6. Pobrane z: <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2008/6.html>.
- 124 <http://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/2004/2004scc17/2004scc17.html>
- 125 http://www.sexualabuseclaimsblog.com/2009/02/catholic_church_liable_for_sexual_abuse_of_alter_boys_st_johns_newfoundland.html
- 126 <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-humber-20424136>
- 127 <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-humber-20424136>; <http://www.theguardian.com/world/2012/jul/23/catholic-diocese-abuse-claims-middlesbrough>
- 128 <http://www.judiciary.gov.uk/Resources/JCO/Documents/Judgments/jge-v-english-province-of-our-lady.pdf>
- 129 <http://www.theguardian.com/world/2013/feb/28/catholic-church-abuse-claims-compensation>;
<http://www.theguardian.com/law/2012/jul/12/catholic-church-loses-appeal-liability>
- 130 Lord Philips, UK Supreme Court, Judgment 21 November 2012, <http://www.bailii.org/uk/cases/UKSC/2012/56.html>.
- 131 http://www.clarin.com/sociedad/indemnizan-violo-sacerdote_0_910709103.html
- 132 http://www.eltiempo.com/justicia/ARTICULO-WEB-NEW_NOTA_INTERIOR-10125992.html;
<http://colombiareports.co/catholic-church-must-compensate-family-of-sexually-abused-children/>

- 133 <http://bigstory.ap.org/article/judge-rules-oregon-sex-abuse-case-priests-are-not-employeesvatican>;
http://www.huffingtonpost.com/2012/08/24/the-vatican-cant-be-held-_n_1829178.html; <http://jurist.org/paperchase/2012/08/federal-judge-rules-priests-not-vatican-employeesin-s>;
<http://jurist.org/paperchase/2012/08/federal-judge-rules-priests-not-vatican-employees-insex-abuse-case.phpex-abuse-case.php>
- 134 <http://ccrjustice.org/ourcases/current-cases/survivors-network-of-those-abused-priests-v.-joseph-ratzinger%2C-et-al>
- 135 <http://www.crin.org/resources/infodetail.asp?id=26104>; <http://ccrjustice.org/ourcases/current-cases/survivors-network-of-those-abused-priests-v.-joseph-ratzinger%2C-et-al>
- 136 <http://www.crin.org/resources/infodetail.asp?id=26104>; <http://www.theguardian.com/world/2013/feb/11/pope-resigns-sex-abuse-survivors>; <http://uk.reuters.com/article/2011/09/13/us-church-icc-idUSTRE78C5EQ20110913>
- 137 <http://ccrjustice.org/ourcases/current-cases/survivors-network-of-those-abused-priests-v.-joseph-ratzinger,-et-al>;
http://www.snapnetwork.org/snap_legal_action;
<http://www.nytimes.com/2013/06/14/world/europe/hague-court-declines-inquiry-into-church-abuse-cover-up.html>;
http://www.huffingtonpost.com/2013/06/13/pope-benedict-international-criminal-court-_n_3436720.html?ncid=edlinkusaolp00000003
- 138 <http://s3.documentcloud.org/documents/243877/victims-communication.pdf/>;
<http://ccrjustice.org/ourcases/current-cases/survivors-network-of-those-abused-priests-v.-joseph-ratzinger,-et-al>
- 139 http://en.wikipedia.org/wiki/Catholic_Church_by_country
- 140 <http://www.bbc.co.uk/news/world-21443313>; <http://www.pewforum.org/2013/02/13/the-global-catholic-population> który ma bardzo ważne znaczenie dla dalszych badań dot. rozwoju światowej populacji katolików na przestrzeni ostatniego wieku; inny interesujący diagram można znaleźć na <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2013/02/12/this-map-of-global-catholic-populations-shows-the-churchs-looming-dilemma/>
- 141 <http://www.bbc.co.uk/news/world-21443313>
- 142 <http://www.bbc.co.uk/news/world-21443313> <http://www.bbc.co.uk/news/world-21443313>
- 143 <http://www.pewforum.org/2013/02/13/the-global-catholic-population/#pop>;
<http://www.pewforum.org/2013/02/13/the-global-catholic-population/#pop>
- 144 <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/05/poland-0>
- 145 <http://www.foxnews.com/world/2013/10/23/leader-poland-catholic-church-under-fireover-remarks-about-child-sex-abuse-by/>;
<http://www.vaticancrimes.us/2013/10/poland-catholic-church-refuses-to-pay.html>
- 146 <http://www.reuters.com/article/2007/07/15/us-priests-abuse-worldidUSN1528958320070715>;
http://www.catholic.org/international/international_story.php?id=23324
- 147 <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/05/poland-0>
- 148 <http://www.vaticancrimes.us/2013/10/poland-catholic-church-refuses-to-pay.html>
- 149 <http://www.tportal.hr/vijesti/crnakronika/42459/Prvi-hrvatski-svecenik-pedofil-koji-ide-uzatvor.html>;
<http://exposingreligionblog.tumblr.com/post/7864156617>
- 150 <http://www.praguepost.com/news/3950-czech-church-responds-to-abuse-scandal.html>;
<http://exposingreligionblog.tumblr.com/post/7864156617>

- 151 http://dnevnik.hr/bin/article.php?article_id=4739
- 152 <http://www.delfi.lt/news/daily/crime/sutana-sutepe-seksualinis-skandalas.d?id=30281175>
- 153 <http://www.theguardian.com/world/2005/nov/26/brazil.religion>
- 154 http://www.crin.org/email/crinmail_detail.asp?crinmailID=3292;
<http://observers.france24.com/content/20100318-priest-altar-boy-video-sparks-sex-abuseinvestigation-luiz-marques-barbosa-brazil;>
[http://www.vaticancrimes.us/2013/06/pederastpriest-charged-with-enabling.html;](http://www.vaticancrimes.us/2013/06/pederastpriest-charged-with-enabling.html)
[http://www.jornaldamidia.com.br/noticias/2005/11/05/Brasil/Padre_pedofilo_e_flagrado_com_4_a.shtml;](http://www.jornaldamidia.com.br/noticias/2005/11/05/Brasil/Padre_pedofilo_e_flagrado_com_4_a.shtml)
http://www.bishop-accountability.org/news2005_07_12/2005_11_21_Allen_SexAbuse.htm
- 155 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bl.html>
- 156 [http://www.lostiempos.com/diario/actualidad/nacional/20110411/tribunal-de-montegudo-sentencia-a-15-anos-de-prision-a-sacerdote-por_121137_241833.html;](http://www.lostiempos.com/diario/actualidad/nacional/20110411/tribunal-de-montegudo-sentencia-a-15-anos-de-prision-a-sacerdote-por_121137_241833.html)
<http://www.informador.com.mx/internacional/2013/439131/6/ex-cura-catolico-condenadopor-pederastia-aparece-ahorcado-en-bolivia.htm>
- 157 <http://www.semana.com/mundo/articulo/piden-elevar-condena-sacerdote-pedofilobolivia/126477-3>
- 158 <http://www.hindustantimes.com/world-news/SouthAmerica/Vatican-removes-Peru-Bishopover-sex/Article1-1125088.aspx>
- 159 <http://colombiareports.co/colombia-cardinal-calls-denunciation-sexually-abusive-prie>
- 160 <http://colombiareports.co/colombian-congressman-accused-sexually-abusing-minor/>
- 161 <http://upsidedownworld.org/main/news-briefs-archives-68/4386-activists-demand-justicefor-victims-of-clerical-sex-abuse-in-mexico>
- 162 <http://edition.cnn.com/2013/03/11/world/asia/will-asia-rise-to-the-papal-throne/>
- 163 [http://www.catholicsforchoice.org/topics/other/keypubs.asp;](http://www.catholicsforchoice.org/topics/other/keypubs.asp) <http://www.likhaan.net/>
- 164 <http://www.ucanews.com/news/philippine-bishops-accused-of-abuse-cover-up/68411>
- 165 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/2116154.stm>
- 166 <http://www.ucanews.com/news/philippine-bishops-accused-of-abuse-cover-up/68411>
- 167 <http://edition.cnn.com/2013/03/11/world/asia/will-asia-rise-to-the-papal-throne/>
- 168 <http://themediaproject.org/article/though-out-spotlight-africa-still-affected-catholic-clergyscandal?page=0,1>
- 169 <http://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2011/jun/19/kit-cunningham-childabuse;>
<http://www.thisisleicestershire.co.uk/Ex-pupils-seek-abuse-pay/story-18480095-detail/story+.html#axzz2O5qeeR1S/>
- 170 <http://articles.latimes.com/2013/may/04/world/la-fg-africa-catholic-abuse-20130505;>
[http://nbs.ug/details.php?option=acat&a=585#.Ulgffa7ztTM;](http://nbs.ug/details.php?option=acat&a=585#.Ulgffa7ztTM)
<http://www.nbs.ug/details.php?option=acat&a=563#.Ulgfb67ztTM>
- 171 [http://www.ekimeeza.com/2013/09/19/sentenced-catholic-priest-gets-10-years-in-jail-fordefilement/;](http://www.ekimeeza.com/2013/09/19/sentenced-catholic-priest-gets-10-years-in-jail-fordefilement/)
<http://themediaproject.org/article/though-out-spotlight-africa-still-affected-catholic-clergyscandal?page=0,1>
- 172 <http://www.standardmedia.co.ke/?articleID=2000083217;>
http://www.standardmedia.co.ke/?articleID=2000076926&story_title=shikuku-son-sues-catholicchurch-for-sexual-abuse&pageNo=2;
[http://www.africanseer.com/news/african-news/kenyanews/250344-shikuku%E2%80%99s-son-sues-six-catholic-priests-for-s-xuallyabusing-him.html;](http://www.africanseer.com/news/african-news/kenyanews/250344-shikuku%E2%80%99s-son-sues-six-catholic-priests-for-s-xuallyabusing-him.html)
<http://www.mnw.nl/africa/article/vatican-punishes-dutch-bishop-child-abusekenya;>

- <http://www.spiegel.de/international/world/sins-of-the-flesh-church-shaken-by-sexual-abuse-allegations-in-africa-a-773255-2.html>;
<http://www.nation.co.ke/News/Familypercent20criespercent20out%20for%20justice%20over%20girl%20raped%20by%20Catholic%20priest/-/1056/947142/-/s5j66xz/-/index.html>;
<http://www.spiegel.de/international/world/sins-of-the-flesh-churchshaken-by-sexual-abuse-allegations-in-africa-a-773255.html>;
<http://www.afrik-news.com/article17549.html>;
http://www.boston.com/news/world/africa/articles/2010/04/11/abuse_charge_against_catholic_priest_roils_kenya/;
<http://themediaproject.org/article/though-out-spotlight-africa-still-affected-catholicclergy scandal?page=0,1>;
http://www.huffingtonpost.com/2010/04/12/renato-kizito-sesanaabus_n_533809.html;
<http://www.nation.co.ke/News/Fr-Kizito-freed-for-lack-of-evidence--/-/1056/1170734/-/l29tyhz/-/index.html>;
http://www.newsfromafrica.org/newsfromafrica/articles/art_12197.html
173 <http://www.afrik-news.com/article17549.html>;
<http://www.vaticannews.com/2013/06/pederast-priest-charged-with-enabling.html>;
http://usatoday30.usatoday.com/news/religion/2010-04-14-moving-clergy-abuse_N.htm
174 <http://themediaproject.org/article/though-out-spotlight-africa-still-affected-catholic-clergyscandal?page=0,1>
175 <http://rapevictims-of-the-catholic-church.wordpress.com/tag/zimbabwe/>
176 <http://themediaproject.org/article/though-out-spotlight-africa-still-affected-catholic-clergyscandal?page=0,1>
177 <http://www.spiegel.de/international/world/sins-of-the-flesh-church-shaken-by-sexualabuseallegations-in-africa-a-773255-2.html>
178 http://www.iol.co.za/news/crime-courts/german-priest-faces-extradition-overabuse-1.1578624#.Ul_s2a7ztTP;
<http://www.enca.com/south-africa/german-priest-be-tried-child-abuse>
179 <http://articles.latimes.com/2013/may/04/world/la-fg-africa-catholic-abuse-20130505>;
<http://www.ibtimes.com/cardinal-says-pedophilia-not-crime-durban-archbishop-wilfrid-foxnapier-apologizes-saying-pedophiles>
180 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/1952894.stm>
181 <http://themediaproject.org/article/though-out-spotlight-africa-still-affected-catholic-clergyscandal?page=0,1>
182 <http://www.iol.co.za/news/crime-courts/cardinal-clears-up-paedophiliastance-1.1487885#.UlgcZK7ztTM>
183 http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/archives/070292_porter.html
184 http://www.focus.de/panorama/vermishtes/missbrauch-an-jesuiten-schulen-der-ordenentschuldigtsich-bei-den-opfern_aid_476595.html;
<http://www.thelocal.de/national/20100202-24969.html>; <http://www.tagesspiegel.de/berlin/missbrauch-canisius-kolleg-der-schwierige-weg-derveraenderung/6082506.html>
185 Zob. m.in. na stronach: <http://media.apps.chicagotribune.com/fugitives/priests.html>; <http://www.dallasnews.com/sharedcontent/dws/spe/2004/runawaypriests/>.
186 http://www.cbsnews.com/8301-202_162-6397279.html
187 http://www.cbsnews.com/8301-202_162-6397279.html
188 http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10847950
189 http://www.cbsnews.com/8301-202_162-6397279.html
190 <http://ncronline.org/news/accountability/bishops-were-warned-abusive-priests>

- 191 BBC Panorama, wywiad: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/programmes/panorama/5392338.stm>.
- 192 http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/28_09_06_Crimen_english.pdf;
http://www.vatican.va/resources/resources_crimen-sollicitationis-1962_en.html
- 193 <http://www.theguardian.com/world/2003/aug/18/uk.religion>
- 194 <http://www.jgray.org/codes/cic83eng.html>
- 195 <http://www.nytimes.com/2010/07/02/world/europe/02pope.html?pagewanted=all>
- 196 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/8587082.stm>;
<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-21765850>
- 197 <http://www.nytimes.com/2010/07/02/world/europe/02pope.html?pagewanted=all>
- 198 Ibid
- 199 <http://www.bishop-accountability.org/resources/resourcefiles/churchdocs/SacramentorumAndNormaeEnglish.html>
- 200 Jednym z ekspertów była dr Marie Keenan, jej książkę *Child Sexual Abuse and the Catholic Church: Gender, Power and Organisational Culture* (2012) można znaleźć na: https://books.google.co.uk/books?id=A5zgD9-XM_0C&printsec=frontcover&dq=Marie+Keenan&hl=p1&sa=X&ei=G_s_cVLGRlcTxUJ6_hNAJ&ved=0CCIQ6AEWAA#v=onepage&q=Marie%20Keenan&f=false.
- 201 <http://www.zenit.org/en/articles/vatican-study-on-sex-abuse-the-passion-s-casting-director>
- 202 Keenan, M. (2012). *Child Sexual Abuse and the Catholic Church, Gender, Power and Organizational Culture*. Oxford: Oxford University Press.
- 203 http://books.google.co.uk/books/about/Sexual_abuse_in_the_Catholic_Church.html?id=9ygvAAAAYAAJ&redir_esc=y
- 204 <http://jurist.org/paperchase/2010/04/vatican-releases-church-response.php>
- 205 http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/letters/2010/documents/hf_ben-xvi_let_20100319_church-ireland_en.html;
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/8577793.stm>
- 206 <http://www.aljazeera.com/news/europe/2010/03/201032011831311581.html>;
<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/03/20/pope.letter.abuse.ireland/index.html>
- 207 http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_en.html
- 208 <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,2072129,00.html>;
<http://www.secularism.org.uk/new-vatican-guidelines-on-child1.html>;
<http://www.theguardian.com/world/2011/may/16/vatican-sex-abuse-guidelines-criticised>;
http://www.nytimes.com/2011/05/17/world/europe/17vatican.html?_r=0
- 209 <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs65.htm>
- 210 <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-16912749>
- 211 <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-23251503>
- 212 <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-23278830>
- 213 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en;
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25204805>
- 214 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=851&Lang=en;
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25204805>
- 215 <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25204805>;
<http://ccrjustice.org/newsroom/press-releases/vatican-responds-un-questions-sexual-violence-against-children>

- 216 <http://uk.reuters.com/article/2013/12/05/uk-pope-abuse-commission-idUKBRE9B-40JW20131205>;
<http://edition.cnn.com/2013/12/05/world/europe/vatican-abuse-commission/>
- 217 <http://www.nytimes.com/2010/07/02/world/europe/02pope.html?pagewanted=all>
- 218 <http://theweek.com/article/index/250617/it-looks-like-pope-francis-is-serious-about-cleaning-up-the-catholic-church>;
<https://www.hrw.org/news/2013/10/15/listening-pope-francis>

Child sexual abuse and The Holy See: The need for justice, accountability and reform. A preliminary report

Cytowanie:

Child Rights International Network (2015). Stolica Apostolska wobec wykorzystywania seksualnego dzieci: potrzeba sprawiedliwości, odpowiedzialności i zmiany. Raport wstępny. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 14(1).

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.